

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 39.

Fredagen den 10 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

a) till Konungen:

n:o 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 107, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Morjärv till Lappträsk m. m.;

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upprensning af det s. k. Väckholmssundet;

n:o 109, i fråga om koncession å en ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården;

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1907 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 114, angående i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anläggning vid Göteborgs hospital af en hållplats å statsbanan genom Bohuslän;

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från statens kraftstationer vid Trollhättan;

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Alfsjö och Huddinge järnvägsstationer;

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ombyggnad af Genevads station å västkustbanan;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående öfverlåtande åt en kasernbyggnadskommission att handhafva uppförandet af åtskilliga nya byggnader för armén;

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppförande af ett ridhus för ridskolan vid Strömsholm;

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrings- och tillbyggnadsarbeten å krigsskolans gymnastikhus m. m.;

n:o 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anordningar för eldens ledning å pansarfartygen;

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till inredande af kanonbåten Verdande till sjukvårdsfartyg för kusteskadern m. m.;

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående omföring till en pensionsfond för civila tjänstnehafvare af vissa löneinnehållningar; samt

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning af fonden för fiskerinäringens befrämjande;

b) till justitieombudsmannen, n:o 110, angående utarbetande af en historik öfver justitieombudsmansämbetets förvaltning; och

c) till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 111, angående utarbetande af en historik öfver justitieombudsmansämbetets förvaltning;

n:o 113, angående beredande af lånemedel för år 1907 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 117, angående anslag till anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från statens kraftstationer vid Trollhättan;

n:o 119, angående anslag till utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Älfsjö och Huddinge järnvägsstationer;

n:o 122, angående anslag till utförande af kompletteringsarbeten å järnvägen Gellivare—Riksgränsen m. m., samt

n:o 130, angående förhöjning af fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frihamn och om frilagor; samt

n:o 36, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 115, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa samt därvid fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör, dels ock Kungl. Maj:ts proposition, n:o 188, angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tulltaxeunderrättelserna;

bankoutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets memorial n:o 10, med förslag till ny aflöningsstat för riksbanken och Tumba bruk; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion af herr M. Matsson angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om jämnare fördelning af kommunernas skattebördor.

Fortsattes föredragningen af första särskilda utskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

Herr Pettersson, August: Ehuru jag helt nyligen tagit säte och stämma i denna kammare, kan jag dock, herr talman, icke underlåta att säga några ord i denna för vårt land och folk så viktiga och betydelsefulla fråga. En framstående ledamot af denna

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

kammare yttrade häromdagen vid behandlingen af en stor ekonomisk fråga följande ord, som jag tillät mig anteckna: »Det är farligt», sade han, »att hålla denna fråga öppen, därför att många blickar äro fästade vid densamma».

Oaktadt alla försäkringar i motsatt riktning håller jag dock före, att denne talares ord äga sin tillämpning på den stora samhällsfråga, som i dessa dagar föreligger till afgörande i den svenska representationen. »Det är farligt att hålla den länge öppen, ty många blickar äro fästade på densamma.» Det hvilar på den många goda blickar, fulla af undran, af oro, af spänd förväntan från fosterlandsälskande män landet rundt, och det hvilar många onda blickar från deras sida, som spekulera i splittringens och söndringens tecken. Om det kunde sägas förra året, att rösträttsfrågan kräfde en snar lösning, så gäller det enligt mitt förmenande i än högre grad den dag som är. Det är farligt att hålla den öppen. Lösen måste blifva denna: »den får och kan icke längre uppskjutas». Det är fara i dröjsmål, ty faller den nu, så kunna vi vara förvissade om, att striden kommer att utkämpas på andra linjer, visserligen med klarare färger, men med större och dyrbarare insatser.

Nu skulle man kunna tänka, att jag med denna utgångspunkt är färdig att acceptera hvilket förslag som helst. Nej! Så är ingalunda fallet. Men skola vi vänta, tills vi få ett förslag, som tillfredsställer *allas* önskningsar, tror jag, att vi få stå och vänta bra länge. Det förhåller sig i politiken så — man må beklaga det hur mycket som helst — att man mångeu gång blir nödsakad att taga det, som under förhandenvarande förhållanden kan vara det bästa *möjliga* för att undvika något värre. Kungl. Maj:ts af utskottet i väsentliga delar tillstyrkta förslag finner jag i öfrigt vara en *god* lösning. Man kan visserligen däremot göra många anmärkningar, men de små synpunkterna få icke stänga utsikten till betraktande af de stora. Och den stora synpunkt, hvarunder detta förslag faller, är enligt mitt förmenande den rättfärdighetsprincip, hvarpå det hvilar. Det är en gammal sats, som lyder så: »rättfärdighet upphöjer ett folk». Och där ett folk i sin rådsförsamling lämnar rum för representanter af olika intressen, gifver, så långt det är möjligt, hvar och en hvad honom med rätta tillkommer, där höjer sig det folket; men där återigen ett folk hyllar den *grund*satsen: »den starke har rätt, den mäktige skall styra, mindretalet får finna sig i att blifva styrdt», där sänker sig det folket, och det går på sistone illa. Huru det skall gå med vårt svenska folk, det beror i mångt och mycket på det svar, som Riksdagen kommer att gifva på föreliggande fråga. Men detta folk, säger man, ställer sig oförstående till det valsätt, som den kungliga propositionen rekommenderar. Jag vill då fästa uppmärksamheten därpå, att där folket blifvit upplyst om dess innebörd och fått ögonen öppna för det

rättvisa uti detsamma, där ställer det sig mottagligt mot detsamma. och det är att hoppas, att det till sist skall vänja sig vid de former, som för närvarande synas främmande och tunga.

Herr greve och talman! Jag skulle helst vilja stanna vid utskottets förslag oförändradt, men då det ligger mig mycket om hjärtat, att denna uppslitande fråga, som under så många år söndrat vår nation, en gång omsider skall komma till ett slutligt afgörande, så vågar jag, om ock med en viss tvekan, att i den nationella samlingens och tillmötesgåendets namn yrka bifall till den af herr Olof Jonsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
(Forts.)

Herr Wester: Vid alla de tillfällen, då det varit fråga om att införa den allmänna rösträtten i vårt land, har denna kammare ställt sig på den ståndpunkten, att detta måste ske i förening med ett rättfärdigt valsätt. Och det är väl ingen mening uti att å ena sidan säga, att rösträtt skall tillkomma alla, men å andra sidan, att representationsrätt skall tillkomma endast en del, nämligen majoriteten. Denna majoritets rätt är ingen annan än den starkares, och på den rätten skola vi icke bygga representationen för framtiden, ty ingen nation är verkligt fri, som inte ger rätt åt minoriteten lika väl som åt majoriteten att göra sin talan gällande. Kanske ligger detta rättvisa valsätt i dag för sista gången på kammarens bord. Efter många och långa års strider stå vi nu inför det historiska ögonblicket, då det skall afgöras, om Första kammaren skall gå till mötes medkammaren och lösa rösträttsfrågan. Skall den med öppen blick för tidens kraf begagna sig af situationen och lösa vår största fråga? Det är den fråga, som svenska folket i dag ställer till Första kammaren.

Det är nu att beklaga, att utskottet, som arbetat så många månader på denna fråga, icke kunnat framlägga något förslag, hvarom båda kamrarna kunna ena sig. Vi få väl tro, att den hemliga slöja, som hvilar öfver dess arbete, en gång skall lyftas, så att full klarhet vinnes om hvad som hindrat utskottet att komma till något resultat. Så, som frågan nu står, är det desto mera nödvändigt, att kamrarna genom ömsesidigt tillmötesgående söka ena sig om ett beslut. Här i kammaren står striden egentligen om, hvar den mötesplatsen skall vara. Många af eder, mina herrar, säga, att vi skola mötas på utskottet. Reservanterna och Andra kammaren säga, att vi måste mötas ett stycke in på Tällberget. »Nej», säger man här, »vi kunna icke kasta bort våra vapen, innan underhandlingarna börjat». »Men», säger man i Andra kammaren, »få vi inte gifva efter mera? Få icke vi, som äro valda på ett annat program och måste kasta detta för att lösa frågan, gifva efter mera, vi, som uppträda mot vårt eget parti för att räcka handen till en lösning af frågan». Ja, jag tror, att Första kam-

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
(Forts.)

maren, äfven med antagande af reservationen, ingalunda får ge efter mera än den Andra kammaren. Jag tror, att det är ett tillmötesgåendets tecken från båda kamrarna, om vi mötas på reservationen. Men om så i dag icke sker, om denna kammare finner det vara klokare att taga ett förslag, därom ingen uppgörelse längre kan träffas, då må det icke förundra någon, om man fruktar, att vårt älskade fosterland går ödesdigra dagar till mötes, att onödiga strider komma att utkämpas för att vinna något — därefter! Och hvad detta *därefter* skulle bli, det har ingen i kammaren ännu vågat uttala. Det har visserligen sagts af en framstående person, att man icke skall nu tänka sig, hvad som då kommer därefter, men den framsynte bör tänka sig följderna af hvad ett afslag på den framräckta handen innebär. När den tiden kommer, då kanske det fruktade Tällberget redan sjunkit ned i hafvet, då visar sig ett morgonens röda sken till en ny dag, som för kammarens ledamöter torde ställa sig mera ödesdiger.

Det har i dag yttrats stora, vackra och fosterländska ord här i kammaren, men när detta förslag är fallet och vi nästa gång mötas för att afgöra rösträttsfrågan, då kanske de stora orden äro borta och öfvermodet är sjunket. Då stå vi inför andra män att träffa aftal med än dem, som nu i all anspråkslöshet velat föra frågan fram genom ett medlingsförslag. Ja, tiden är inne att lösa rösträttsfrågan! Mätte denna lösning ske i ett tecken, som enar vårt folk, som gör det starkt såväl inåt som utåt och som bereder vårt fosterland en lycklig framtid. Det tror jag vi göra bäst, mina herrar, genom att bifalla reservanternas förslag.

Grefve Wachtmeister, Hugo: Ehuru jag i denna fråga intager en ståndpunkt, som i många afseenden skiljer sig från den öfverväldigande kammarmajoritetens och som sålunda i själfva verket faller utom den taktiska situationens ram, anser jag mig berättigad att till protokollet framföra de skäl, hvarför jag, i själfva verket ingen vän vare sig af regeringens eller utskottets förslag, *under inga förhållanden* kommer att gifva min röst till några utvidgningsplaner därutöfver. Redan förlidet år hade jag fullt klart för mig, att, då Första kammaren beträdde dubbelproportionalismens väg, den jämväl beträdde själf förintelsens, och det utan någon tvingande nödvändighet. Kunde den dagen fixeras, då Första kammaren tog detta första steg, komme densamma helt visst att af historien fastslås såsom den för vår nuvarande konstitution ödesdigra dagen. För att i och genom det proportionella valsättet nå fram till ovissa och opröfvade garantier, lämnade Första kammaren den enda fasta ställningen, den ställning, hvarifrån den kan försvara sig själf; ett försvar utifrån kan en Första kammare aldrig räkna med. Jag kallade nyss de proportionella garantierna ovissa, och jag står fast därvid. Den jordbrukande befolkningen kommer

alltjämt att blifva det mest omfattande, samhällsbevarande elementet i vårt land. Men hvar och en, som känner denna befolknings skaplynn och förhållandena på landsbygden, måste med någon eftertanke blifva därom öfvertygad, att landbefolkningens inflytande genom de proportionella valen, trots allt, som i motsatt riktning såges, kommer att vida mer reduceras än genom majoritetsval med i öfrigt liknande rösträttsgrunder. Det invändes häremot, att genom det Tällbergska förslaget landtmännen beredas plats i Första kammaren. Detta är visserligen sant, ehuru i viss mån i begränsad måtto. Men här träda åter andra betänkligheter i förgrunden. De proportionella valen till Första kammaren afse att bereda minoritetsplatser åt de liberale och åt socialdemokraterna. Här om torde intet vara att säga, men kan den Första kammaren med en sådan sammansättning, med en öfvervägande majoritet af landtmän och en minoritet af ett fåtal liberaler och socialdemokrater uppbära ställningen af ett öfverhus? Blir en sådan kammare, om än ur rent *politisk* synpunkt samhällsbevarande, mäktig att försvara vår gamla, högt stående kultur, vår växande industri och sist, men icke minst, vårt nyorganiserade försvar? Jag tror det icke. Skulle icke en i det väsentliga orubbad Första kammare, äfven gentemot en aldrig så demokratiserad Andra kammare, för dessa samhällsintressen verka vida kraftigare än den proportionalistiska söndersplittringen i förening med den Tällbergska omdaning? Låt vara att Första kammaren framdeles måste efter hand afstå från alla anspråk på »maktens tyngdpunkt», den behölle dock åt sig förmågan att ingripa, när genom förhastade beslut samhällets viktigaste intressen stode på spel, och Första kammarens utskottskontingenter blefve alltid en säker garanti för, att bildningens, kulturens och försvarets intressen blefve i tillfälle att göra sig hörda. Jag tror så högt om vårt svenska folk, att det i mångt och mycket äfven komme att göra sig gällande. Och blir det till slut — för att lämna detta sammanhang — till gagn för samhället, att partibildningar och strider dragas in i landsting och kommuner, som till det mesta förut varit därifrån fria? Är det sannolikt, att ur dessa partigrupperingar kommer att framgå en till sin uppfattning så själfständig Förstakammarrepresentation, som man har rätt att vänta och fordra? Man har sagt, att såväl enskilda som partier ådraga sig ett tungt ansvar, om de icke med uppoffring af mindre hänsyn bidra till frågans lösning vid den nuvarande riksdagen. Jag vågar bära detta ansvar. Det blir icke tyngre, än om jag af uppjättad förkärlek för ett visst valsätt eller af omsorg om Första kammarens anseende eller af fruktan för möjligen hotande framtida stormar med min röst bidroge till ett beslut, som med få drag utplånar vårt nuvarande statsskicks bärande tankar. Och jag bär detta ansvar så mycket lättare, som jag vet, att jag icke är motståndare till en genomgripande rösträttsreform, utan att jag, om

Om uttrockning af den politiska rösträtten u. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
(Forts.)

praktiska resultatmöjligheter på den vägen stode att vinna, vore beredd att ansluta mig till vare sig friherre De Geers eller till herrar Staaffs m. fl. reservationer. Dessa följa den sunna historiska utvecklingen. De uppbaras af den allmänna folkopinionen. Deras verkningar kunna öfverskådas och beräknas, och de äro i hvarje fall icke mera omstörtande än utskottets förslag i förening med det ifrågasatta tillägget. Det vore emellertid ändamålslost att göra något yrkande i denna riktning. Jag anser, herr grefve och talman, att min röst kommer att verka i närmaste öfverenstämmelse med min tankegång, när jag skänker densamma till utskottets förslag oförändradt.

Grefve Douglas: Då regeringens förslag först väntades, motsågs det från alla håll med stort förtroende, och man kan säga, att sällan har en stor regeringsproposition haft en så väl förberedd mark. När förslaget sedermera öfverlämnades på kamrarnes bord och vi hade tillfälle att närmare sätta oss in i detsamma, yppade det sig visserligen en rätt stor tvekan på grund af de djupt ingripande nyheter, som där föreslogos, synnerligast i fråga om den kommunala rösträtten. Det, som där föreslogs, den 40-gradiga skalan, kan ju icke sägas direkt sammanhånga med proportionalismens principer. Man anade nog eller såg snart, att det var en sak, som var föreslagen för att vinna sådana kretsar, som möjligen icke ville vara med om regeringens förslag. Men å andra sidan var regeringens proposition åtföljd af så gedigna utredningar och en så allsidig, i detalj gående motivering, att den icke kunde annat än röna allmänt erkännande. Och för öfrigt, när helst stora fosterländska frågor förekomma i denna kammare och offer begäras, så finnes här alltid offervillighet. Således bådade allting godt för det kungliga förslaget.

Men hvar är detta förslag nu? Det har försvunnit, det har besegrats utan strid. Och vi uppmanas nu att lämna vår röst åt ett helt annat förslag — af mycket större räckvidd och mycket mera ingripande betydelse — ett förslag, inkastadt från icke proportionalistiskt håll som en enskild motion, utan någon motivering och där utredningen ersättes med hvad som angifves vara den enskildes tro, den enskildes tycke. Inför den situation, som sålunda skapats, tillåter jag mig — jag ser icke herr statsministern här närvarande, men dock, att regeringen är representerad — påminna om den franske statsmannens ord: »gouverner, c'est prévoir», »att regera, det är att förutse». Och jag vågar hemställa: om så verkligen skulle förhålla sig, att hvad som nu säges om dessa tvenne kraf, på arfvode och på nedsättning af census till denna kammare, är riktigt, hade det icke då också kunnat vara för regeringen möjligt att förutse den situation, som nu inträd? Regeringen har ju helt nyligen inhöstat en vacker seger i den stora

öfverenskommelsen med de norrländska malmbolagen; där var det pekuniära intressen, som förekommo, och där sträckte sig förutseendet många år framåt i tiden, 25 å 35 år. Men det är just betecknande för vårt politiska lif, bland annat äfven det, att när det gäller en ekonomisk fråga, då anser litet hvar det helt naturligt, att man tänker sig in i situationer, som kunna inträffa 50 år härefter, men då det gäller sådana småsaker som riksdagsordningen och kommunallagarne, då synes det mera vara en enda fråga, som öfvertrumfar alla andra, och det är frågan, hvad som manne kan gå just i detta ögonblick.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m. (Forts.)

Hade nu regeringen haft det förutseendet att i sina öfverläggningar upptaga dessa kraf till behandling, hade ju två saker kunnat inträffa. Den ena, att regeringen, efter att ha pröfvat dem, funnit, att det verkligen förhåller sig så, som det nu utmålats, nämligen att önskemålet om arfvode och på nedsättning af census länge legat och grott hos det svenska folket, att dessa saker endast äro naturliga och påtagliga konsekvenser af den proportionella valrätten, att arfvodena endast skulle stärka Första kammarens ställning, samt hvad mera nu anföres i den vägen. I så fall är det ju sannolikt, att regeringen äfven å sin sida upptagit dessa punkter i sin rösträttsproposition. Då hade den stora fördelen vunnits, att äfven dessa förhållanden underkastats en allsidig utredning och försetts med motiv, samt att det hela hade kunnat inpassas i regeringens öfriga rösträttsförslag på sådant sätt, att vårt säregna tvåkammerssystem med två lika berättigade, men till skaplynnne olika kamrar fortvarande bibehållits. Då hade också mottagandet af hvad man nu kallar det Tällbergiska förslaget blifvit ett helt annat i denna kammare, ty då hade man stått på fast botten. För egen del har jag aldrig varit någon beundrare af penningstreck och förmögenhetsvillkor såsom grund för valbarhetsvillkor till Första kammaren, jag har alltid ansett, att det var den svagaste punkten i det De Geerska representationsförslaget; särskildt inser jag, att denna grund icke kan vara lämplig i vår tid med dess sociala strider. Men må man icke komma och säga, att det Tällbergiska förslaget blott är ett tillägg till regeringens förslag — det kan ingen inbilla oss. Det är ett förslag med annan betydelse och af annan innebörd och kan icke stoppas i samma påse som regeringens förslag. För att göra de kraf, som där framställas, möjliga att acceptera, hade det behöft omarbetas. Med sänkning af census och beviljande af arfvode till Första kammaren hade då kunnat skapas ett öfverhus fullt tidsenligt och modernt, men dock med bibehållande af sin karaktär såsom öfverhus, representerande den högre bildningens olika grenar: näringar, handel och sjöfart m. m., allt intressen, som nu helt säkert komma att i en blifvande Första kammare mer än som vederbör lämnas obeaktade.

Det andra alternativet, som kunde ha inträffat, om regeringen

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

haft det förutseendet att ägna sin uppmärksamhet åt dessa kraf. hade ju varit, att regeringen efter en mogen pröfning af förhållandena funnit sig icke böra upptaga desamma i sitt rösträttsförslag. I så fall hade regeringen också efter all sannolikhet fattat sin position i frågan och angifvit de skäl, hvarför den icke kunnat göra det, och då hade också situationen varit en helt annan.

Nu har intet af dessa alternativ inträffat, utan vi stå inför den situationen, att herr statsministern har dragit regeringens förslag tillbaka och rådt oss att antaga något annat. D. v. s. hans excellens herr statsministern har den stora modestien, att han anser, att detta halfårslånga, gedigna och ihärdiga arbete från regeringens sida med hjälp af alla de utredningar, som myndigheter kunnat skaffa, ett arbete, som man måste antaga ha resulterat i en fast öfvertygelse om hvad som vore det rätta att framlägga för Riksdagen — att hela detta arbete har platt intet vitsord gentemot de dagar, som herrar utskottsreservanter ha haft att ägna åt det Tällbergiska förslaget och dess följder, samt gentemot de timmar, som vi andra riksdagsmän haft på oss för att sätta oss in i hela denna mycket viktiga fråga. Man kan ju icke undra på, att man här gör sig den frågan: hvarför denna stora förnekelse af ett eget arbete, som sannserligen kunde ha förtjänat ett mycket bättre öde? Och till svar på denna fråga måste man ju tyvärr — det är ju alldeles påtagligt — säga, att det har skett därför, att öfver detta Tällbergiska förslag sväfvar liksom en helgongloria, synlig dock endast för framgångens tillbedjare, och den bådär, att detta förslag och just detta förslag har utsikt att vinna framgång i detta ögonblick. Men att äfven regeringen skulle låta fånga sig af denna hastigt uppkommande opinion, det är det, som jag vågar kalla att icke regera, utan att regeras. Det är att drifva med strömmen. En sådan konjunkturpolitik kan visserligen vinna tillfälliga segrar, men då det är fråga om att skapa ett djupt ingripande representationsförslag, enligt hvilket det svenska folket skall under årtal med tillfredsställelse och lugn gå till fullgörandet af sin medborgerliga rösträtt, inför en sådan uppgift vågar jag tro, att högre och större vyer borde ha varit rådande.

Ty, mina herrar, hvad är det, som kännetecknar situationen? Jo, det är med få ord det, att under det att den vanliga politiska striden mellan de olika partierna, konservativa, liberala, radikala och socialister, fortfarande pågår som vanligt, icke hätskare eller mera het hos oss än i andra stater — den, som det påstår eller vill skrämman med det, den har icke i utlandet på nära håll sett sådana strider — under allt detta har den nya principen kommit fram, att minoriteterna skola hafva rätt icke blott att rösta, utan äfven att blifva representerade. När framdeles en gång representationsprincipens historia kommer att skrivas, kommer detta nya uppträdande af den proportionella metoden just i vårt tidehvarf

att tillskrifvas en epokgörande kulturell betydelse. Det är nu första gången, som i den eljest brutala majoritetsstriden den grund-satsen gör sig gällande, att äfven billighet och rättvisa för de mindre partierna bör komma till sin fulla rätt; denna princip gör nu sitt inträde i de parlamentariska länderna i Europa! Men huru ofantligt länge kommer det icke att dröja och huru mycket arbete har den icke kvar, innan den torde komma in i själfva parlamenten! För att kasta en hastig öfverblick öfver de framsteg, som den proportionella idén hittills gjort, kunna vi ju börja med vårt grannland Finland. Här är dock att märka, att Finland är i den säregna ställningen att aldrig någonsin kunna härvidlag anföras som exempel. Förhållandena i Finland äro sådana, att det kan bestå sig med snart sagdt hvilken konstitution som helst; den verkliga härskaren öfver Finland är i allt fall tsaren och den, som föredrager de finska ärendena inför honom, d. v. s. föredragande ministerialekreteraren för Finland i Petersburg, de båda regera landet, och de sörja nog för, att de partipolitiska »träden icke växa upp i himmelen». Finland kan således icke här anföras som exempel. Men bland öfriga stater, bland fria stater med själfbestämmanderätt och ansvar, har proportionalismen framträdt blott på några håll. Sålunda i Frankrike första gången för ett 20-tal år sedan; då öfvergafs den, men är nu åter under diskussion, längre har man icke hunnit. I Belgien har det proportionella valsättet antagits till en kammare. I England har parlamentet för några år sedan designerat vissa valkretsar på landet och i stad, där proportionella val skulle äga rum på ett bestämdt program såsom prof; emellertid har man icke varit belåten med dessa prof, och därför slopades detta valsätt, men på sista tiden har man inom politiska kretsar åter börjat diskutera om saken. I Schweiz tillämpas det proportionella valsystemet i en af de cirka 20 kantonerna. I Würtembergs Andra kammare äro 8 deputerade bland något öfver 100 valda proportionellt. Allt detta visar ju, att denna nya valprincip än så länge endast kämpar sig fram mycket långsamt. Sverige är det enda land, där den gjort verkliga framsteg. Där har Första kammaren i fjol för första gången fattat ett beslut, enligt hvilket dubbelproportionalismen skulle tillämpas i båda kammarne, medan Andra kammarens majoritet då fortfarande var afvoigt stämd emot saken. Och, mina herrar, den stora massan hos oss, det torde väl icke kunna bestridas, står fortfarande uppfylld af misstroende mot detta nya system; och jag vågar för min del påstå, att detta misstroende är fullt berättigadt på grund af den icke så lätta innebörden af hela systemet.

Under det att således alla öfriga stater visserligen med sympati, men dock med mycken stor betänksamhet och försiktighet börja tillämpa eller åtminstone diskutera den proportionella valmetoden, så begär man hos oss, att den i första taget skall tillämpas öfver

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

hela linjen, i Första kammaren, i Andra kammaren, i alla lands-ting, i alla Sveriges kommuner, och otåligheten går så långt, att man begär, att seger skall vinnas första gången, som denna fråga förekommer, och man är beredd att för denna seger betala snart sagdt hvilket pris som helst. Men samtidigt är modlösheten så stor, att man här i kammaren har sagt, att om icke denna seger vinnas första gången, då kommer denna princip, om hvilken jag för min del är öfvertygad, att den kommer att eröfra världen, att här i Sverige falla till marken för att aldrig mera resa sig — och detta endast därför, att den första gången blifvit besegrad. Samnerligen, aldrig har det Ehrenswärdska ordet om den tröga nationen, full af hetsigheter, visat sig mera berättigadt än i detta ögonblick!

Då nu emellertid så är, då ena hälften af nationen ännu står oförstående inför denna nya valmetod och den andra hälftens målsmän åter drifvas fram och tillbaka mellan en mycket stor otålighet och en mycket stor modlöshet och då dessutom genom detta Tällbergiska tillägg proportionalisterna, hvilka under hela det föregående halfåret varit sällsynt eniga, nu förete en anblick af komplett oenighet och tvedräkt, då hemställer jag, huruvida det kan vara välbetänt att nu gå till en lösning af denna fråga eller, om man gör det, huruvida det kan vara en så stor olycka, ifall möjligheten af att den icke blir löst skulle skymta fram.

Jämte hvad jag nu har sagt finnes det en annan mycket viktig faktor, som inverkar på situationen, och det är den erfarenhet, som vi ha därom, att konungamakten alltmera synes blifva obenägen att intaga den ledande ställning, som vår regeringsform anvisar densamma; den tyckes i stället mera vilja låta Riksdagen blifva en regerande Riksdag. Då hemställer jag ånyo: är det skäl, att ett valsätt, enligt hvilket dessa kommande Riksdagar, som sannolikt komma att få en mycket större maktfullkomlighet än de nuvarande, skola sammansättas, nu blifver fastslaget i oenighetens, otålighetens och svaghetens tecken? Jag för min del kan icke så finna. Men då jag är en öfvertygad anhängare till det proportionalistiska systemet, vill jag gifva min röst åt utskottets förslag. Det har sagts, att om detta utskottets förslag skulle segra, skulle därigenom sakens framgång i Andra kammaren äfventyras; jag motser en sådan utgång med alra största lugn och är äfven fullt medveten om det ansvar, som jag påtager mig, och det ansvaret är jag villig att bära.

Herr Fahlbeck: Jag skall till en början bedja kammaren om ursäkt, att jag vågar begära ordet, så hes som jag är, men jag skall i dess ställe fatta mig helt kort.

Jag vill således icke inlåta mig på den historia, som fört oss till den punkt, där vi nu stå. Det är många drag i denna historia, som jag måste beklaga, men situationen är nu gifven, och vi hafva

att göra vårt val. Och så har utvecklingen gått, att från att gälla en reform af valrätten till Andra kammaren, är det nu framför allt fråga om Första Kammaren. Detta är nu kärnpunkten i hela reformen.

Frågan om Första kammarens ombildning — ty jag syssel-sätter mig endast med den — kan ses ur väsentligen två synpunkter: den *konstitutionella* och den *politiska*. Den konstitutionella koncentrerar sig i spörsmålet: skall den nya Första kammaren — vald efter regeringens förslag och med arfvode — skall den mindre vil fylla sitt värf än den nuvarande? Hela skillnaden mellan den framtida kammaren och den nuvarande är, författningsmässigt sedt, allenast arfvodet. Ty den skall statsrättsligt intaga fullkomligt samma ställning som den nuvarande. Men arfvodet liksom det proportionella valsättet har med sig en *förändrad sammansättning* af kammaren, och detta innebär naturligtvis en högst väsentlig förändring. I hvilken omfattning kammaren får en annan sammansättning, kan icke med säkerhet sägas. Men visst är, att icke kommer den att bli endast en förnyad upplaga af den nuvarande Andra kammaren, såsom det i dag har sagts. Mina herrar, jag förstår icke, huru man kan föra ett sådant tal. Med de censusvillkor, som alltjämt stå kvar, relativt rätt höga, och med det medelbara valsättet, kan man verkligen föreställa sig, att Första kammaren någonsin kommer att bli så sammansatt som den nuvarande Andra kammaren? Mig synes det alldeles otroligt. Och därmed faller också ett annat motskäl, som man hört, det nämligen, att tvåkammerssystemet efter hand skulle försvinna. De båda kamrarna skulle blifva så lika, att de till sist skulle gå ihop. Nej, mina herrar, den framtida Första kammaren och den framtida Andra kammaren komma att vara ungefär lika vidt skilda som nu de nuvarande, ty den förändring, som Andra kammaren i sin sammansättning kommer att undergå, är icke mindre än den, som träffar Första kammaren. Någon fara för att den nya Första kammaren skulle blifva ett sådant där appendix till den Andra, som lika gärna kunde försvinna, är därför enligt min mening fullkomligt grundlöst. Tvärtom, om Andra kammaren förvandlas till den allmänna röstrettens kammare, medan den Första kammaren förblir sådan den är, så gör Andra kammaren med den förra, hvad den vill. Men reformernas den Första kammaren, såsom vi tänkt oss, så gör Andra kammaren icke längre med den Första hvad den vill. Det är detta, man vet på många håll, och därför är man så rädd för det föreliggande förslaget, särskildt i hvad det rör Första kammaren.

Huru än sammansättningen af denna kammare kommer att bli, säkert är, att det kommer alltid att finnas en hel del af samma element, som nu sitta här, men dessutom en rätt stor kontingent af verkliga bönder. Och det frågar jag: kunna vi med skäl hysa

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

den föreställningen, att denna kontingent af burgna hemmansägare skall göra kammaren oskickad att utföra de värf, som Första kammaren är satt att utföra, och särskildt: skall den göra kammaren oskickad att tillvarata riksintressena, som framför allt här haft och bära ha sitt stöd? Jag tror det icke. Man tänker därvid på det gamla bondeståndet och på Andra kammarens landtmannaparti, sådant det var såsom direkt arftagare till det förra med den misstro mot herremännen, som utmärkte den tidens landtmän. Sedan dess hafva vi sett ett nytt landtmannaparti uppstå. Det är väsentligt olika det gamla, och jag är förvissad om, att utvecklingen skall ännu mer göra den landtmannaflock, man har att vänta, till vårdare af de intressen, för hvilka denna kammare gjort sig till talman, alltså de kulturella intressena, den stora produktionens intressen liksom försvarets och i allmänhet riksintressena.

Mina herrar, vi skola icke måla svart i denna sak. Hvad hafva vi för anledning tro, att de dannemän, som komma in i denna kammare, icke skulle kunna häfda riksintressena lika väl som vi? Nej, må vi mottaga dem med förtroende i stället för att föreställa oss dem såsom något slags barbarer, de där icke kunna uppbära de traditioner, som finnas här. Min tro är, att de komma att göra det, så mycket som behöfves, för att Första kammaren skall försvara sin plats framdeles som hittills. Blott i ett fall kunde man frukta, att den nya kammaren skulle svika sin uppgift, om nämligen den hemföle under bygdeintressena. Men i författningen står kvar bestämmelsen, att valbarheten till Första kammaren icke är bunden till valområdet. Och vi bära icke förglömma, mina herrar, att öfver 75 % af Första kammaren redan nu är, hvad jag vill kalla, provinsialiserad, utan att detta dock betagit densamma dess speciella karaktär af riksrepresentation, något, som utgör själfva grundtanken för Första kammaren. Näppeligen hafva vi mera att befara härvid för framtiden än för närvarande. Ur konstitutionell synpunkt kunna vi alltså med ganska stort lugn motse den förändring, som skall komma.

Men så är det den politiska sidan af saken. Den kan ses mot en längre bort eller mot en närmare belägen bakgrund. I förra fallet bör man erinra sig, såsom det här i dag sagts: det tjugonde århundradet står uti de sociala frågornas och klasskampens tecken, och i Andra kammaren kommer att finnas en majoritet af arbetare, hvilka betrakta de högre stående såsom mer eller mindre sina fiender. Om nu denna kammare bibehölles vid hvad den är och således rekryterades mest från »the upper ten thousand», hvilket motsatsförhållande skulle icke då uppstå? Huru skulle icke då Andra kammaren med dess arbetarelement bekämpa denna kammare såsom en representation för de högsta klasserna? Det är min öfvertygelse, att då först skulle denna kammares existens verkligen hotas. För att den skall äga bestånd,

måste den byggas på en bredare bas, än hvad dessa klasser kunna utgöra, och det blir fallet, om i denna kammare bondeelement i större omfattning komma in.

Till denna synpunkt med större räckvidd komma dagens politiska kraf, och de äro icke minst att fästa sig vid.

Just nyss har en ärad talare erinrat om det gamla kända uttrycket: svenskarne äro ett trögt folk, fullt af hetsigheter. Ack, mina herrar, huru är icke det tillämpligt nu! Vi befinna oss i en kritisk, en farlig situation, ty det svenska folket är, såsom en utländsk betraktare en gång sagt, ett farligt folk, som länge håller på och gör ingenting, men så ett, tu, tre far åstad och tar allt i ett tag. Vi hafva kommit till den punkten af hetsighet, att taga vi icke detta förslag, är jag förvissad om, att vi äro färdiga att taga hvad som helst, blott och bart för att få ett slut.

Det är icke minst med tanke på denna situation, och dess våda på grund af den nämnda hetsigheten, hvilken till sist drifver oss längre än rådligt är och längre än vi själfva vilja, som jag, herr grefve och talman, gifver min röst åt Olof Jonssons m. fl:s reservation.

Herr Clason: Herr grefve och talman! Då jag nu begärt ordet för att yrka bifall till utskottets förslag, nödgas jag inledningsvis uttala en afvikande mening rörande en specialbestämmelse i detsamma, för att därigenom för framtiden förbehålla mig fri och öppen talan, äfven om jag nu icke kan framställa något ändringsförslag. Det rör en detalj i valkretsindelningen, närmare bestämdt den trestadsvalkrets, som tillskapats i sydliga Sverige.

Kungl. Maj:ts förslag framhåller beträffande vallagen, i hvilken valkretsindelningen förekommer, att den förelägges Riksdagen endast till granskning, och det förutsättes, att det definitiva antagandet först skulle ske under en följande riksdag. Först genom motion förliden vecka blef det tydligt, att enligt utskottets åsikt detta definitiva antagande borde ske nu. Då var det ju för sent att bära fram ett ändringsförslag för innevarande riksdag, och därför måste jag inskränka mig att till protokollet framhålla, att när man för öfrigt öfvergifver det hittillsvarande systemet med sammankoppling af städer på skilda håll till oformliga valkretsar, är det alldeles oegentligt att bibehålla en sådan valkrets som Lund—Landskrona—Helsingborg. Jag medgifver, att motförslagen, förslagen om majoritetsval i enmansvalkretsar, leda till ännu otympligare stadsvalkretsar, men detta är gifvetvis icke något skäl för Kungl. Maj:t och utskottet att föreslå oss att stanna på en sådan väg, och det är så mycket mindre skäl, som mellan de nu ifrågasvarande städerna icke på något vis förefinnes en sambörighet, som kan motivera något dylikt, men väl finnas mycket divergerande intressen, som bort träda hindrande i vägen. Hvad speciellt sta-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträck-
ning af den
politiska
rösträtten
m. m.
Forts.

den Lund angår, så är den ju i särskild grad ett bildningscentrum för hela Syd-Sverige, dit årligen den ena generationen efter den andra samlas för att driva studier vid olika bildningsanstalter, och jag hemställer, huruvida det då kan vara lämpligt att för densamma skapa en konstlad valkretsindelning, som för dessa generationer oupphörligen måste framträda såsom en fullständigt ohållbar punkt i det nya representationsskicket. Det är så mycket onödigare, som det icke möter det minsta hinder att genom sammanslagning af denna valkrets med de två närmaste nordliga valkretsarne i Malmöhus län bilda tre nya, som skulle blifva i alldeles sällspord grad likformiga, hvad folkmängden beträffar. Skulle jag i framtiden därtill få tillfälle, måste jag alltså anse det för min skyldighet att verka för ändring i detta hänseende, och jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att de, som nu tillstyrkt utskottets förslag, icke då skola motsätta sig en sådan jämkning.

Det synes mig så mycket naturligare att låta en sådan oegentlighet försvinna, som hela denna sak, valkretsproblemet, enligt min tanke för öfrigt innebär ett af de bästa företräden Kungl. Maj:ts förslag äger framför motförslagen, och jag skall, då dessa förslag ännu hafva aktuellt intresse, be att med ett par ord få uppehålla mig vid den saken. 1902 års bekanta, mycket omstridda riksdagsskrifvelse innehöll en punkt, om hvilken jag aldrig hört delade meningar. Det var den punkten, att om det nya representationsskicket lades på den allmänna rösträttens grund, skulle därmed följa upphäfvandet af den olika representationsrätten för land och stad. Därom voro alla ense. Majoritetsvalens anhängare hafva emellertid senare öfvergifvit den principen; de vilja fortfarande ha kvar en viss öfverrepresentation för städerna, enkannerligen för storstäderna. Enligt min uppfattning är detta ett kardinalfel i deras förslag, därför att det är ett brott mot den *lika* rösträtten. Och jag hemställer, om icke stadganden i den riktningen äro så mycket olämpligare i vår tid, som den ju eljest är utmärkt för sådan ifver, sådant intresse för bevarandet af den besuttna befolkningen och för skapandet af nya egna hem. Man talar om storstadslifvets skadliga inflytelser, om den egna torfvans, de egna hemmens förädlade inverkan såväl på kroppens som själens sunda utveckling, på de sociala förhållandena och på medborgarsinnets utbildning, men samtidigt vill man, att lagstiftningen skall säga åt den, som försöker följa detta tal, försöker skaffa sig egan torfva på landet: »i detsamma du vänder staden ryggen, är ditt medborgarvärde minskadt; det är minskadt nästan till hälften, ty i städerna skolen I vara 14,000 för att vinna en representant, men på landsbygden skolen I vara 27,000» — eller, om jag går till den valkretsindelning, som förutsattes i majoritetsvalförslagen, cirka 18,000 i städerna och cirka 25,000 å landsbygden.

Denna olika representationsrätt för land och stad har emeller-

tid icke blott till viss grad bibehållits i de nu föreliggande majoritetsvalförslagen, utan man har därmed också förknippat en högst besynnerlig princip för den omreglering af valkretsar, som efter hand skall ske till följd af folkmängdstillväxten. Jag ber att få något fästa uppmärksamheten härpå, emedan saken måste anses hafva ett visst intresse, men hittills blifvit föga berörd. Denna princip, — som tillämpas i alla hithörande förslag — framträder till en början i förhållandet mellan städerna inbördes. Man har som bekant anordnat så, att samtliga städer få ett fixt antal representantplatser, som sedan skall fördelas mellan dem efter folkmängden. Det är för det första naturligtvis då tydligt, att med storstädernas starkare tillväxt komma dessa vid hvarje omreglering af valkretsarna att taga större proportion af hela antalet och lämna åt de öfriga ett mindre antal, och på det viset göras de förut oformliga småstadvalkretsarna ännu oformligare.

Men icke nog med detta. Antag, att valkvoten — det tal, som berättigar till en representant — är 20,000. Det betyder då, att i en stor stad med c:a 320,000 invånare skall det finnas 16 representanter och i en stad med 20,000 invånare en representant. Nåväl, de växa. För att då den sista staden med 20,000 invånare skall få ännu en representant, fordras det, att valkretsen skall växa med ytterligare 20,000 personer; men för att en storstad skall få ännu en representant, fordras det icke, att någon af dess valkretsar skall växa med 20,000, utan blott att hela samhället växer med denna siffra, d. v. s. att hvarje valkrets växer med något öfver 1,000. Det är lätt att inse, hvilka orimliga konsekvenser uppstå genom en sådan förhöjningsprincip, då å ena sidan man låter valkretsarna täfla hvar för sig med sin tillväxtsiffra, och å andra sidan slår ihop dem till en stor klump och gifver denna rättighet till ökad representation, så snart klumpen i sin helhet vuxit med valkvoten.

Det stannar emellertid icke vid detta. Om man genomläser dessa förslag, finner man, att de äfven tänkt på den framtid, då de icke vidare skulle behöfva den öfverrepresentation för städerna, med hvilken de nu vilja börja, och för denna framtid vilja de då i grundlagen (§ 14 R. O.) inskrifva, att samma fördelningsprincip fortfarande skall gälla. Den skall då gälla mellan storstäderna å ena sidan och landvalkretsarna (domsagorna) på den andra. Hvad betyder det? Jo, det betyder helt enkelt alldeles detsamma som nyss, d. v. s. att, om vi antaga samma valkvot, storstaden får en ny representant, då hvarje dess valkrets vuxit med något mer än 1,000. men landsbygden först då någon dess valkrets, någon domsaga vuxit med 20,000. Schematiskt taget, skulle det kunna uttryckas så, att en storstad med 500,000 invånare måste få 25 representanter, under det att 13 domsagor med samma invånareantal mycket väl kunna komma att få stanna vid 13. Men när

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

därtill hela representantantalet är fixerad, blir däraf följden den, att vid hvarje ny valkretsindelning kommer storstadsgruppen att vinna denna sin tillökning å de andra valkretsarnas, domsagornas, be- kostnad. Jag hemställer, huruvida man behöfver vara propor- tionalist för att motsätta sig, att i grundlagen inskrives en så ona- turlig fördelning af representantantalet. Och det synes mig också, som om det konsekventa genomförande i verkligheten af den *lika* rösträttens princip, som utmärker Kungl. Maj:ts och utskottets för- slag, tack vare en sund valkretsindelning, skulle vara en så stor förmån, icke minst för landsbygdens befolkning, att detta förslag ensamt därför borde kunna antagas *utan några extra tillägg*.

Jag kommer därmed in på reservanternas från denna kammare yrkande. Jag måste då be att få inlägga en gensaga mot den historiska framställning af arfvodeslöshetens uppkomst, som där fö- rekommer. Reservanterna söka framhålla, att man år 1865 icke afsett, att censusbestämmelserna i § 9 skulle suppleras genom be- stämmelsen i § 12 om arfvodeslöshet. Det, som har sagts därom är, säga de, en »på senare tider» uppkommen teori, som de till och med beteckna såsom »orimlig». Jag skall mot detta deras ut- talande be att få sätta ett annat, som förekommer i konstitutions- utskottets betänkande vid 1873 års riksdag, då ett förslag förelåg, som bland annat förordade arfvode till Första kammaren. Utskot- tet yttrade därom: »Hvad för öfrigt denna sistnämnda förändring — införande af arfvode — beträffar, skulle utskottet så mycket mindre kunna förorda densamma, som den uppenbarligen vida mer än någon nedsättning i census skulle medföra förändring af den Första kammarens karaktär och därmed i hela statsskicket, såvidt det är bestämdt af de bägge kamrarnas ställning till hvarandra och till folket i dess helhet. Utom det att frånvaron af arfvode i själf- va verket innebär ett ännu större anspråk på ledamotens förmö- genhetsvillkor än det, som för närvarande är framställt i riksdags- ordningens § 9» — dessa ord äro således raka motsatsen till hvad reservanterna yttrat — »ligger däri också uttaladt en grundsats, hvilken bättre än hvarje förmögenhetscensus betecknar den fordran lagstiftaren velat ställa på denna kammare, i det nämligen hos dess ledamöter förutsättes icke blott ett visst ekonomiskt oberoende och en samhällsställning, som medför mera omfattande blick för allmänna angelägenheter, utan äfven benägenhet att för represen- tantkallets utfövande ikläda sig personliga uppoffringar, och för så- vidt den anförda bestämmelsen innebär en nyttig och betryggande garanti och därigenom ett af grunddragen i det för vår författning väsentliga tvåkammerssystemet, kan den enligt utskottets öfvertygelse icke öfvergifvas utan på grund af sådana skäl, som kunna anses berättiga en fullständig ombildning af hela representationssättet.» Främst under detta uttalande står namnet på utskottets dåvarande ordförande, Pehr von Ehrenheim, och jag undrar, om någon af

kammarens medlemmar vill bestrida, att den mannen hade full kännedom om hvad som var meningen med arfvodeslösheten i 1865 års riksdagsordning.

Läser man i sitt sammanhang den af reservanterna åberopade motiveringen af dåvarande justitiestatsministern, framträder precis samma tankegång. Det är *icke* så, att man 1865 nöjde sig med censusbestämmelsen och tog arfvodeslösheten såsom en naturlig konsekvens af detta, utan friherre De Geer talar om *båda* bestämmelserna såsom hvarandra kompletterande »inskränknings», som han ansåg borde kvarstå, till dess, såsom orden föllo, erfarenheten visat, »att icke mera eller mindre tomma löften om reformer i alla riktningar eller blotta ifveru för sådana blifva det säkraste medlet att vinna flertalet af valmännens röster.» Och går man igenom andra yttranden från den tiden förekommer samma tankegång oupphörligen återupprepad; jag skulle kunna hänvisa till en stridsskrift, där en af förslagens ifrigaste förkämpar förklarar, att upphäfvande af arfvodeslösheten skulle vara att »*upphäfva ett af de hufvudsakligaste villkoren för kammarens sammansättning*». Arfvodeslöshetens införande 1865 är för öfrigt så mycket mer betecknande, som i de tidigare förslag, på hvilka 1865 års förslag är byggdt, arfvode finnes infördt. Det var således en med fullt medvetande vidtagen förändring man då införde, icke, såsom reservanterna förklara, ett med censusbestämmelsen »oförenligt stadgande» som tillsattes. Det går därför icke an att bagatellisera denna förändring, den innebär enligt min öfvertygelse faktiskt en omläggning af Första kammarens karaktär.

Det har under förmiddagens lopp af en af reservanterna till försvar för arfvodets införande sagts, att, om man genomför landstingens förändring genom den kommunala rösträttsreformen, men bibehåller arfvodeslösheten, följderna skulle blifva, att de landsting, hvilka då kanske komme att uppträda såsom svagare valkorporationer, skulle taga ännu svagare kandidater, än om de finge välja med arfvode. Jag föreställer mig, att han härmed menade, att de skulle tvingas att gå utom den egna kretsen, men, om så är förhållandet, skulle jag vilja fråga den ärade reservanten hvarför han icke skänkt beaktande åt en föreliggande motion, som innebär förslag om att ledamöter af Riksdagen, som äro bosatta å riksdagsorter, blott skulle åtnjuta halft arfvode. Det skulle för ett sådant förslag kunna hämtas åtskilliga förebilder i de utländska författningar, som reservanterna åberopa.

Jag förnekar emellertid för min del icke möjligheten af att en åtgärd i riktning mot arfvode till en viss grad och under vissa förhållanden skulle vara tänkbar, och hvarför jag icke det gör, skall jag bedja att få belysa med några ord från riddarhusdebatten år 1865. Jag gör det så mycket hellre, som det synes mig, att dessa ord äfven eljest kunna förtjäna en plats i dagens protokoll, eftersom

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
Forts.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

vi här faktiskt stå inför en grafläggning af mycket af hvad det representationsskicket gaf oss, och eftersom dessa ord synas mig på ett mycket slående sätt belysa hvarför denna representationsform icke blifvit äldre än omkring 40 år. Orden fälldes af en af förslagets motståndare och hade denna lydelse:

»Oaktadt förslagets bestämdt demokratiska riktning, utesluter detsamma dock den egentliga arbetsklassen — lofvar i grundsats hvad det i tillämpning ej håller — skall reta genom väckta anspråk, som icke tillfredsställas; och, oaktadt bestämdt erkännande af ett konservativt, ja, t. o. m. ett aristokratiskt elements behöflighet, erbjuder förslaget icke någon annan konservatism än förmögenhetens, icke någon annan aristokrati, än penningens.»

»Båda dessa omständigheter synas mig i sina naturliga konsekvenser innebära samma våda, nämligen att göra striden emellan de olika politiska elementerna till en strid emellan fattigdomen och rikedomen, att sålunda hos oss påskynda utbrottet af en af de farligaste strider, hvarmed det moderna samhället hotas.»

»Förmögenhetens konservatism synes mig genom sin natur ägnad att framkalla fattigdomens opposition, och då det dessutom icke kan betviflas, att äfven inom den föreslagna representationen en minoritet och ett därutur uppväxande oppositionsparti skola uppstå, så förefaller det mig naturligt, att detta parti icke skall försumma den hittills med framgång begagnade taktiken att med tillhjälp af en villig tidningspress vädja till de orepresenterade — att kalla de orepresenterade i gevär — orepresenterade därför att de äro fattige, och därmed hafva vi också den fruktade stridsfrågan bragt på dagordningen.»

Dessa ord synas mig som sagdt på ett slående sätt påvisa, hvarför 1865 års representationsskick nu håller på att gå sönder beträffande Andra kammaren, och de belysa äfven, hvad som enligt min uppfattning varit svagheten i Första kammaren, att nämligen karaktärsskillnaden kamrarna emellan varit allt för mycket byggd på blott »förmögenhetens konservatism.» Denna svaghet skulle ju, det kan jag medgifva, falla bort med arfvodets införande i denna kammare, men därmed skulle också en mycket god del af själfva karaktärsskillnaden falla bort, och på detta sätt skulle den nya Första kammaren riskera att kanske i allt för hög grad blifva en dublett af den andra. Därför borde, enligt min tanke, arfvodeslöshetens borttagande förknippas med en annan reform. Bredvid den allmänna rösträttens Andra kammare skulle ställas en Första kammare, som *icke blott* skulle representera »förmögenhetens konservatism» — i den mån denna möjligen kan komma till uttryck inom de nybildade landstingen — och *icke blott* representera den erfarenhet i kommunala värf, som där kan framträda, utan också den kvalificerade duglighet, som gör sig gällande på många andra områden af det moderna samhällslifvet — i handel,

industri, undervisningsväsende, arbetarrörelse och mera sådant. Vår tids benägenhet för starka sammanslutningar på olika områden skulle hafva gjort det ganska lätt att finna material till valkorporationer för en sådan kammare; material därtill finnes för öfrigt i ganska rik utsträckning i tidigare förslag. Bredvid den kammare, som representerade dagsopinionen, skulle på detta sätt ställas en annan, som representerade icke företrädesvis penningens konservatism och det bestående gamla, utan den bästa och dugligaste orfarenhet, som framträdt i samhället, och jag tror, att riksdagsarbetet icke skulle hafva men af en sådan förändring.

På detta sätt kompletteradt, skulle förslaget om arfvodeslöshetens borttagande kunnat blifva till verkligt gagn för vårt riksdagsskick. Jag undrar för öfrigt, om därest hos dem, som ursprungligen utarbetat detta nu föreliggande regeringsförslag, funnits den allra ringaste tanke på att förslaget skulle förknippas med en så pass genomgripande förändring, som nu senast tillkommit med afseende på Första kammarens karaktär, de icke då också måhända skulle tänkt på att komplettera det på något sätt i nu antydd riktning. Nu har frågan om arfvodet blifvit aktuell, utan att på tillbörligt sätt hafva utformats, och jag skulle därför vilja hemställa till dem, som så mycket ifrå för denna sak, att de ville med lika mycken ifver arbeta på utformning af förslaget i denna riktning, för att därigenom skapa garantier, icke för penningens konservatism, men för att de stora nationella spörsmål, som hittills varit bärande för Första kammarens politiska lif, nämligen hänsynen till det nationella försvaret och hänsynen till den nationella utvecklingen äfven å andra områden, icke måtte i framtidens representation i mindre grad få hemortsrätt, än de haft det i den nuvarande.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag. Men jag behöfver icke upplysa om grundlagens bestämmelse, att äfven på ett sådant förslag en sammanjämkning kan byggas.

Herr Törneblad: Då jag nu tager till orda för att yrka bifall till utskottets förslag med den af herr Olof Jonsson afgifna reservationen, är jag nog lycklig att få ett visst stöd för mitt yrkande i hvad den näst föregående talaren sade, ty af hans hela argumentation framgick, att en svaghet fanns hos den Första kammaren i dess nuvarande sammansättning, nämligen att den var för mycket byggd på förmögenhetens inflytande. Med det samma man det erkänner har man också i någon mån banat väg för borttagandet af arfvodeslösheten. Jag säger *i någon mån*, och visserligen icke till fullo, men det citat, som talaren anförde från ett föregående konstitutionsutskotts utlåtande, slutade, om jag icke hörde orätt, med att arfvodeslösheten icke kunde borttagas annat än i sammanhang med en ombildning af representationskicket, men

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

hvad är det vi äro i färd med just nu? Jo, i själfva verket med en icke så oväsentlig ombildning af detsamma; det kan icke nekas, och skulle det kunna ske genom utförandet af den framtidsmålning, hvilken den föregående talaren tecknade för oss, i afseende å garantier från andra håll — ja, icke mig emot. Men att *det* för närvarande är uteslutet, tror jag att både talaren själf och väl alla inom kammaren erkänna. Således få vi fatta situationen sådan den nu föreligger, icke sådan den borde vara.

Det har på förmiddagen framställts tre frågor af en ärad talare på södermanlandsbanken. Han sade, att vi skulle svara på dem hvar och en, eftersom vi funno dem förtjäna svar. Den första frågan var: hvilken uppgift har Första kammaren enligt nu gällande riksdagsordning? Jag behöfver icke vara mycket mångordig härom; den är framlagd förut, den är framlagd i riksdagsordningen och af friherre De Geer i hans yttrande, då förslaget förelåg vid 1865 års riksdag. Jag vill icke trötta herrarna med att uppläsa långa stycken därur; jag skall blott taga helt litet. Han säger bl. a., att åt kammaren skulle beredas ett i sann mening aristokratiskt element genom stadgandet, att dess ledamöter likasom landstingen icke erhålla arfvoden. Ja, en ärad talare på kronobergsbanken gaf i själfva verket svar på den första frågan, ty han sade, att utvecklingen har fört det med sig, att kammaren icke kunnat bibehålla detta aristokratiska element, och det fast arfvodet fortfarande är borta, utan den har närmat sig Andra kammaren. Är då kammaren icke vuxen den uppgift som blifvit den förelagd, såsom denna ursprungligen formulerades? Jo, det är min uppfattning: kammaren är vuxen denna uppgift. Men det är icke lika säkert, att kammaren *blir* vuxen den uppgift, som kommer att föreläggas densamma, när den Andra reformeras så starkt, som nu är meningen. Ty det är en väsentlig skillnad mellan Andra kammaren enligt 1865 års riksdagsordning och samma kammare efter 1907 års förslag.

Den andra frågan rörde kvalifikationerna; de skulle vara: ekonomiskt oberoende, högre bildning, en mer omfattande erfarenhet och en varm, uppoffrande fosterlandskärlek. Alldeles riktigt! Nå, *jag* älskar att tro, att dessa finnas nu, men finnas de nu, oaktadt kammaren, enligt talarens på kronobergsbankens påstående, närmar sig den Andra, då är det väl sannolikt, att de komma att finnas, äfven sedan kammaren blifvit omreglerad genom borttagande af arfvodeslösheten med hvad därtill hörer, och därmed är också svaret gifvet på den tredje frågan: kan man med någon sannolikhet antaga, att Första kammaren efter reformen kommer att bestå af män som motsvara dessa fordringar? Frågaren själf svarade nej. Jag svarar: Idealet är alltid svårt att uppnå, men man kan närma sig det, såvidt förhållandena medgifva, och jag behöfver i detta fall blott återöpa hvad herr Fahibeck nyligen anförde från

denna plats om möjligheterna därtill. Men, säger man, de nya förhållandena skola icke medgifva det. Arfvodet är ingen sporre och ingen garanti. Det är sant, men kretsen att välja inom vidgas, ty om det är riktigt, som sades på förmiddagen, att vi äro ett i ekonomiskt afseende ungt folk, har ju arfvodet i alla händelser en viss betydelse. Ekonomiska betänkligheter kunna tillbakahålla krafter som vore dugande med anledning af omtanken om familjens bestånd, ett för visso i allo icke förkastligt skäl att undandraga sig. Ja, men då få vi, heter det, kanske sådana, som säga nej till våra fosterländska önskningsmål, män utan tillräckligt vida vyer och intressen för kulturella kraf. Ja, det senare, torde icke vara så mycket att befara, ty de kulturella intressena och krafven tvinga sig nog fram, och om vyerna i åtskilligt icke blifva nog vida, så sörjer som vore medkammaren för sådana vyer, ja kanske allt för vida. Så säger man vidare: proportionalismen skulle göra, att alla riktningar kunde komma in i Första kammaren. Nej, det är icke ändamålet, och kan icke heller vara effekten af proportionalismen, men visserligen kan denna åstadkomma, att en ensidig eller allt för ensidig riktning med allt för starkt tryck icke får öfverhand. Den jämförelse, som gjordes med prästval, torde halta såsom de flesta, ty då man väljer präst, väljer man icke representant. Det är en högst väsentlig skillnad. Men äfven därvidlag spela skilda intressen in, som i och för sig kunna hafva sitt berättigande, och hvilka representeras ganska ofta, om icke genom proportionalism, så åtminstone därigenom, att många förmås att afgifva sina röster genom fullmakt. Ju mera ensidig Första kammarens ståndpunkt blir, dess svårare blir ställningen till den nya Andra kammaren. Såsom jag sagt, gäller här således icke detsamma som 1865; då fanns 800-kronorsstrecket och däröfver det sant aristokratiska elementet, såsom det heter. Men hvad skulle finnas nu? Den direkta allmänna valrätten med dess nya väljarmassor, hvilkas anstormande man icke utan skäl fruktar! Kan emot dem den gamla konservativa uppfattningen bibehålla sig oförsvagad, sådan den nu framträder hos ett relativt fåtal representanter för den större förmögenheten? Nej, allt tätare skulle konflikterna blifva, allt tätare skulle anledningarna blifva till afslag från Första kammarens sida å önskade reformer. Man hör redan nu påstås, att Första kammaren icke har rätt uppfattat sin ställning, då den motsatt sig önskemål, som Andra kammaren med rätta framställt. Så säger ju mången utom kammaren, i pressen och på flera håll, men så har också en motionär i vår egen kammare sagt. Hans ord lyda på följande sätt: »Första kammaren har tydligen icke förstått folkets önskningsmål, icke förstått att rätt uppfatta dem, enär dessa för de högre samhällslagren icke ägt något större intresse. Blott så lär man kunna förklara Första kammarens upprepade afslag å Andra kammarens beslut i fråga om t. ex. alkoholistasyler, hälsolärans uppförande på skolprogram-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträck-
ning af den
politiska
rösträtten
m. m.
(Forts.)

met», och han nämner vidare något af mycken vikt nämligen: kammarens afslag i fråga om nämndens något vidgade betydelse i häradsrätterna samt i fråga om ökad djurskydd m. fl. dylika angelägenheter, »hvilka, när de slutligen vinna Första kammarens bifall, blott förstärka medkammarens benägenhet att såsom grund för det föregående afslaget ställa godtycke och öfvermod.» Ja, det är ju möjligt, att man gifver en sådan tolkning åt Första kammarens afslag, men det kan gifvas en annan: samhället kan hafva kraf, som kunna ställas emot och framför de andra, och dessa kunna äfven hafva sitt berättigande, men det gäller här att välja, hvilket af krafven, som är starkast. Så tror jag, att Första kammaren fattat sin uppgift, och den har visserligen icke velat förkasta något förslag, därför att det icke skulle hafva ägt något större intresse för den; jag tänker högre om kammaren. Därmed må nu vara huru som helst, ju mer svalt mellan kamrarna vidgas, desto svårare blir det att rätt länka och köra statsvagnen; därför kan det ju ligga någon förmån uti att, i stället för att tränga ned, till sig *draga upp* från medelklassen, särskildt den besuttna, vissa element, på det att de må kunna deltaga i arbetet att hejda den nog häftiga tendens, som ibland i lagren nedanom gör sig gällande — draga dem upp till sig, säger jag, ty samhörigheten mot en gemensam, fientlig framstomare kan åstadkomma mycket, och känslan af ansvar stärkes inom den gemensamma korporationen. Det ena rummet skiljer sig nämligen kanske icke blott till lokaliteten från det andra, utan när kamrarna samlas på två särskilda rum, ligger däri också något som går utöfver enkammarssystemet, hvartill kommer olikheten i valsättet, friheten från bostadsband och alla andra särskilda förhållanden, hvilka röra Första kammaren, såsom herr Berger på förmiddagen mycket riktigt framhöll. Jag vill således hoppas, att de nya element som kunna tillföras kammaren, skola vara till skydd icke för det bestående, ty det hvarken kan eller bör i längden skyddas såsom sådant, utan till skydd för samhällets lugna utveckling.

Det brådstörtade, det vilja vi icke, säger man; hade vi vetat, att regeringen skulle gå så långt som den gjort, så hade vi icke skänkt den vårt stöd. När gjorde vi det? Förmodligen innan den var till, eller är det just nu, då vi veta, att den går så långt, att äfven motståndarne äro villiga understödja dess förslag? Det är sant, att regeringen i den vägen har gått långt, men antagligen har den gjort det för att söka en fix punkt. Det är icke säkert, att en sådan finnes, och jag tror visserligen icke, att frid och ro med ens skola kunna åstadkommas; man kan drömma därom, men man är i alla fall starkare, om nya önskingar icke behöfva allt för hastigt efter förändringen uppkomma. Men, heter det, vi veta hvad vi hafva, och för morgondagen råder en högre makt. Detta fritager dock icke oss från plikten att söka beräkna äfven för fram-

tiden. All lagstiftning är i viss mån en räkning med framtiden, och om vi icke ständigt böra göra eftergifter, har det dock erkänts, att eftergifter kunna vara behöfliga någon gång, ehuru *sällan*. Men kanske just nu är ett sådant ögonblick, då detta »sällan» skall göras gällande. Det är ju tänkbart, ty situationen är sådan, att Första kammaren nu synes kunna kanske icke lösa frågan, men åtminstone starkt verka till dess lösning. Men den löses icke *väl*, säger man; ja, det är ju möjligt, men det kan blifva värre, vi få räkna därmed, ty i fråga om den reform, som blifvit föreslagen angående den kommunala rösträtten, må man icke iubilla sig, att ett blifvande förslag kommer att gå mindre långt. Snarare kommer det att hafva med sig åtskilliga bihang, t. ex. borttagandet af utskyldsstreet och mera dylikt, hvarom tal redan har hörts. Och då är ju tänkbart att fäderneslandet bäst tjänas med att taga det, som för tillfället är möjligt att ernå. Det sades i fjol af en ledamot i Andra kammaren under diskussionen, att Första kammarens väg är väl garnerad med en hop försummade tillfällen. Jag dömer icke om riktigheten af detta yttrande. Möjligt är, att så skett flera gånger, men skall det ske i dag? Nej, jag tror vi böra passa på det tillfälle, som nu gifves oss. Jag känner ansvaret lika väl som någon annan, jag aktar hvar och en, som framträder med en ärlig öfvertygelse. De, som stå på en annan ståndpunkt, hafva *sin* öfvertygelse att åberopa, jag har *min* och i denna fasta öfvertygelse yrkar jag bifall till utskottets förslag med tillägg af den af herr Olof Jonsson afgifna reservationen.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Häri instämde herr *Ewerlöf*.

Herr Blomberg: Då jag haft äran tillhöra den majoritet, hvilken ställt sig bakom det förslag som utskottet framlagt, och då jag därjämte haft den befattning med det nu föreliggande förslaget, att jag kan sägas känna en viss ansvarighet såväl för innebörden som för formuleringen af detsamma, anser jag det vara min plikt såväl som min rättighet att till besvarande upptaga åtskilliga af de anmärkningar, invändningar och påståenden, hvilka här från skilda håll gjorts mot detta utskottsbetänkande.

Man skulle kanske förvänta, att jag i första rummet trädde upp till försvar för utskottets hemställan i det stora hela — jag kan också kanske längre fram få anledning att därom säga några ord — men då förhandlingarna vändt sig på det sättet, att striden egentligen synes röra sig omkring någonting nytt, omkring ett påhäng, som man gjort vid det förslag, som framstälts, genom den reservation, som blifvit till betänkandet fogad af fyra medlemmar i denna kammare, skall äfven jag först söka att något belysa de frågor, som man härigenom har bragt under behandling.

Herrar reservanter hafva visserligen yrkat bifall till utskottets

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
Forts.

betänkande, men de hafva som sagdt därtill fogat det tillägget, att i grundlagsbestämmelserna skulle införas den förändringen, att Första kammarens ledamöter skulle erhålla arfvode i likhet med Andra kammarens ledamöter, och den motivering de härför lämnat är utaf ett högst märkligt innehåll. Detta har sedermera här blifvit närmare utlagdt — fastän egentligen icke utlagdt utan snarare med nya skäl utvidgad; ett och annat som står i reservationen har man bortförklarat, och annat har man med tystnad förbigått.

Nu vill jag emellertid erinra om att, under förutsättning att denna reservation vinner kammarens bifall, äfven denna motivering skulle komma att ingå i den motivering, som brukar åtfölja viktiga konstitutionella akter och som brukar anses såsom betydelsefull i afseende å innehållet. Då jag anser, att denna deras framställning är i många afseenden felaktig och vilseledande, tror jag därför att det är min rätt och plikt att påpeka detta.

Mot slutet af reservationen uttala sig reservanterna om utskottets yttrande, att en sådan förändring, som den af reservanterna föreslagna, skulle vara ägnad att göra slut på eller i viss mån reducera den karaktärsskillnad, som lagstiftaren velat gifva åt Riksdagens båda afdelningar, och förklara sig betvifla yttrandets riktighet. Det finnes, säga reservanterna, som bekant flera stater som lämna arfvode åt Första kammarens ledamöter, men detta har ingenstädes medfört den verkan som utskottet befarar, utan Första kammaren har bibehållit sin karaktär och fyllt sin uppgift trots arfvode, hvilket visar att icke detta omöjliggör för en Första kammare att motsvara sin uppgift. Då jag läste de orden tänkte jag först, att de äro väl icke så synnerligen allvarligt menade, utan hafva blifvit ditsatta blott därför, att de klinga så bra som argument. Men då jag å andra sidan besinnar, att bakom dessa ord stå personer, som ju kunna göra anspråk på att anses äga djupa insikter i allmänna statsrättsliga bestämmelser och rörande politiska förhållanden i allmänhet, måste man taga orden på fullt allvar. Men då jag närmare besinnat deras innebörd, vågar jag bestrida deras sanning. Hvilka Första kammare är det väl, som man här åsyftar? För min del tror jag icke, att det skall vara möjligt att visa upp mer än fyra Första kammare, som i detta sammanhang för denna jämförelse kunna på allvar nämnas, men på dessa äro orden icke med sanning tillämpliga. Den första af dessa Första kammare skulle väl vara Nord-Amerikas Förenta Staters senat. Men denna är af en alldeles olika beskaffenhet mot vår Första kammare. Denna representation är icke blott en del af den amerikanska republikens folkrepresentation i allmänhet, utan den är tillika en representation för de beslutande myndigheterna i de särskilda staterna inom unionen, som har att bevaka dessas rätt såsom hemstater, och den är jämväl utrustad med befogenheter

af den beskaffenhet, att den ej alls kan jämföras med en vanlig Första kammare. Den har en vida större makt och större inflytande än någonsin den Andra kammaren och inverkar väsentligt vid själfva regeringens utöfning, vid ämbetens tillsättning m. m. Arfvode eller icke arfvode är med afseende å senatens maktställning en betydelselös sak.

Den andra Första kammare, som här skulle kunna komma på tal, torde vara Hollands, som man ju i vårt land i allmänhet föreställer sig hafva tjänat såsom förebild till vår egen. Hollands Första kammare är vald bland mycket högt beskattade, bland alltför högt beskattade personer för att arfvode skulle kunna spela någon roll; icke flera än en på 1.500 invånare får anses vara valbar. Denna census för valbarhet är alldeles ojämförlig med valbarhetsvillkoren till vår Första kammare. Jag ber vidare få nämna, att Hollands Första kammare intager en jämförelsevis underordnad maktställning och utöfvar hvarken enligt författningen eller faktiskt någon sådan själfständig inverkan, som vår Första kammare hittills gjort gällande och som jag hoppas den skall kunna vidmakthålla. Vidare komma vi till Danmark. Dess landsting är nog att hänföra till de af utskottets reservanter antydda mönster så till vida som dess medlemmar åtnjuta arfvode. Men, mina herrar, här äro tvenne mycket väsentliga erinringar att göra. För det första ingå i denna kammare åtskilliga af konungen utsedda medlemmar, och för det andra är valsystemet sådant, att landstingets ledamöter i väsentlig mån väljas af de högst beskattade. Men icke nog härmed; om herrarne studerat det danska landstingets utveckling under den senare tiden, torde det vara för Eder bekant, att landstinget dels genom liberala regeringars utnämningar af medlemmarna i detsamma och dels genom radikalismens frambrytande nedifrån förlorat kraft och sammanhållning och därmed det inflytande det förut ägde och med själfständighet utöfvade i den danska representationen. Återstår då endast Frankrike, hvars Första kammare eller senaten för öfrigt företer åtskilliga likheter med den svenska därigenom att den väljes till viss del af de stora kommunalrepresentationerna och däri att författningen utrustat denna kammare med en själfständig myndighet, fullkomligt likställd med den deputerade kammarens. Men huru är det i realiteten? Jo, faktiskt gestaltar det sig alltmera så, att denna senat får sitta i ostörd ro och värdighet vid ärendenas handläggning, när den behagar följa de anvisningar, som gifvas den af deputeradekammaren. Senaten är bra, när den böjer sig för den Andra kammarens önsknings och meningar, men när den det ej gör, hur heter det väl då? Jo, då låter man massorna inverka och då väckes agitationen ute i landet och så ljuder där liksom här ropet »ned med senaten» och så söker man att genom hot om revision af författningen tränga kammaren, tills den faller till föga. Men är väl

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

detta något uppmuntrande exempel att efterfölja; jag tror tvärtom, att man här kan använda uttrycket »vestigia terrent». Men det är nu nog taladt om detta. Reservanternas jämförelser hafva ingen beviskraft.

Jag skall nu gå in på en annan punkt uti deras yttrande. Där säges, att på senare tiden har den nya teori uppkommit, att riksdagsordningens censusbestämmelser icke enbart äro att söka i 9 § riksdagsordningen, utan att denna paragraf bör suppleras med stadgandet i 12 § om riksdagsarfvodet. Men hvar herrar reservanter upptäckt den teorin, vet jag icke. Jag för min del håller före, att 1866 års riksdagsordnings skapare tvärtom byggde Första kammarens själfständighet på tvenne särskilda grundstenar; den ena var ekonomisk själfständighet, som angafs genom censusbestämmelserna, och den andra karaktäriserades väl i någon mån äfven den af ett ekonomiskt oberoende, som betecknades af förstågan att utan arfvode fullgöra uppgiften, men framför allt af den offervillighet, som framträder däri, att man vill underkasta sig detta offentliga värf utan att därför kräfva någon ersättning. Härmed kommer jag in på en sak, som i dag flera gånger omordats. nämligen att kammaren ansågs därigenom skola få en i bästa mening aristokratisk prägel. Friherre De Geers nämnda ord synas mig hafva fullständigt blifvit missförstådda. Genom tillägget af orden »i bästa mening aristokratisk» har grundlagens skapare fullständigt tagit bort hvarje spår af aristokrati i den gamla meningen af ridderskap och adel. Han har helt enkelt sagt: här skall vara plats för de bästa ibland folket, de bästa med afseende på utöfvad nyttig verksamhet, förvärfvad rik erfarenhet, dugande arbetsförmåga och intellektuell utbildning. I den mening var det som 1866 års riksdagsordnings skapare ville, att genom de bestämmelser, som äsyftade offervillighet såsom grund för deltagande i Första kammarens arbete, äfven skulle beredas trygghet för att »de bästa» skulle där kunna samlas. Om och i hvilken mån det lyckats, blir en annan sak. Men jag har skäl att påpeka detta och jag vill särskildt framhålla, att, när man här talar så mycket om att demokratisering är det syftsmål, till hvilket man sträfvar, får ej heller den meningen anses innebära någon motsats till den aristokrati, om hvilken författningens skapare ordade. Ty det är mitt hopp, att aldrig den dag skall komma, då i Första kammaren, huru demokratiserad den än må blifva, ej grupper skola finnas, som förtjäna namnet aristokrati i ordets bästa bemärkelse.

Här har anförts som ett nytt skäl för det föreslagna införandet af arfvode till Första kammarens ledamöter, att detta fordras af Andra kammaren och kräfves af en verklig folkmening i landet, och slutligen har man tillagt det skälet, att den nämnda grundlagsändringen numera äfven förordas af Konungens rådgifvare. Ja, hvad nu det förra angår, så vill jag ej tala mycket därom, åtmin-

stone icke ännu, utan jag skall hålla mig till det sista. Jag vill med afscende därå säga, att, såvidt jag förstår, har regeringens mening i den enda rätta formen framträdt uti det officiella aktstycke, som förelagts Riksdagen till ompröfning. I detta har jag läst Konungens och hans rådgifvares åsikter och meningar i denna fråga, och där har jag sett regeringsmyndighetens uppfattning framställd med argumenter och skäl, jag har sett den underbyggd med säkra utredningar och pröfningar af alla förhållanden och spörsmål, hvilka i framställningen ingått, och jag vågar säga, att den kungl. propositionen ingalunda blifvit framlagd, utan att man haft tanken riktad på alla sådana stadganden i vår riksdagsordning, som kunnat anses hafva ett närmare samband med den stora frågan om kamrarnas bildande. Jag vet mycket väl, att Första kammaren är särdeles böjd att följa kungsord, då de riktas till kammaren åtföljda af verkliga utredning och verkliga skäl, men det är mig äfvenledes kärt att kunna säga, att jag vågar tro, att kammaren däremot icke är lika böjd för att lyssna till i hast framkastade uttalanden, som stå i strid med eller gå utöfver dessa på utredning och formliga regeringsbeslut grundade förslag, äfven om de framställts af en så högt aktad man som vår nuvarande statsminister. Jag tror därför, att icke det förordet behöfver för oss väga synnerligen tungt. Det är enligt min mening kammarens både rätt och skyldighet att själf pröfva och öfverväga de skäl, som äro framlagda och först därefter fatta sin ställning, och i den fråga, som här är bragt under behandling, tror jag att kammaren själf bör sitta inne med någon förmåga att döma öfver lämpligheten eller olämpligheten af det förslag om arfvode som blifvit framställt. Med hänsyn härtill vill jag lägga till ännu en sak. Kan väl någon påstå, att de bestämmelser, som varit gällande angående arfvodeslöshet under de gångna 40 åren som riksdagsordningen tillämpats, vållat att Första kammaren behöft sakna dugliga och lämpliga krafter för sitt arbete? Kan någon våga påstå annat än att tvärtom arfvodeslösheten åt kammaren förlänat en verklig prägel af oegennyttigt intresse, af stark pliktkänsla, af verkliga uppoffringar? När man kan påvisa, att det finns något verkligt behof af att göra en sådan ändring som man nu föreslagit, då, men ej förr må kammaren utan yttre tvång upptaga spörsmålet till ompröfning.

Så återkommer jag till det skälet, som i alla fall lär vara det hufvudsakliga, nämligen att ändringen fordras af Andra kammaren. Javäl, det väger icke så litet, men det väger icke tungt nog, ty jag kommer tillbaka till hvad jag nyss sade, att framför allt måste Första kammaren själf pröfva och öfverväga, uti hvilka punkter kammaren anser, att de konstitutiva bestämmelserna rörande dess tillvaro och fortfarande bestånd samt dess själfständighet kunna

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträck-
ning af den
politiska
rösträtten
m. m.
(Forts.)

eller böra ändras, men kammaren får icke i sådana frågor låta sig bestämmas af några maktord, som uttalas från andra håll.

Man har vidare sagt, att genom detta förslags antagande skulle man möjliggöra, att kamrarna komme i en bättre kontakt med hvarandra och att detta fordras såsom en nödvändig konsekvens af införandet af samma valsysteem för båda kamrarna. Jag tror att detta är en fullständig missuppfattning af det proportionella valsystemets betydelse, en missuppfattning, som grundas helt enkelt därpå, att man betraktar hvarje kammare såsom någonting för sig. Men i den svenska Riksdagen ingå båda kamrarna såsom fullkomligt sidoordnade beståndsdelar inom samma representation; och är det så, att man vill, att representationen på det bästa möjliga sätt skall återspegla hela folket, och om man vill söka att genom ett proportionellt valsysteem skaffa åt Riksdagen en sammansättning, hvaruti åtminstone de förnämsta och viktigaste af de grupper, i hvilka folket fördelar sig, äro företrädade, sker detta naturligen fullständigt blott på det sätt, att dessa grupper få tillfälle och möjlighet att komma in i Riksdagen vare sig i den ena eller andra kammaren. Nyanser komma således att uppstå och hvad mera är, jag tror att dessa nyanser äro nyttiga och nödiga. Jag menar därför, att med det proportionella valsystemet kunna tillföras Andra kammaren såsom hufvudsakliga beståndsdelar representanter för våra kroppsarbetare, för de små jordbrukarne och för åtskilliga andra grupper, hvilka med dem äro mer eller mindre befryndade, samt därjämte, så långt som proportionalismen kan förmå göra sig gällande, äfven en och annan representant för industrien och näringsarna och för öfriga folkelement. Första kammaren borde däremot, om den skall blifva en god del af representationen, i sig upptaga ej just dessa utan, så vidt möjligt är, andra element, nämligen representanter för den större industrien, det större jordbruket samt den högre bildningen och andra, hvilka fått föga eller ingen plats i Andra kammaren; i kammaren blir alltid utrymme öfver för de folkelement, som företrädesvis äro representerade i medkammaren liksom för de folkgrupper, som med dessa hafva en närmare samhörighet. Det är denna syn på proportionalismens betydelse och verkningar, som man ej får släppa, om man verkligen önskar en mångsidig folkrepresentation i stället för en ensidig. Och då spörsmålet ses i det ljuset, måste talet om oblideliga konsekvenser utaf den proportionella valmetoden, hvilket vi så ofta hört framställas, enligt min mening anses grundlöst. Men jag skall icke vidare uppehålla mig härvid.

Jag vill öfvergå till att med några ord belysa de invändningar, som man gjort mot utskottets framställning från det håll, där man velat göra gällande, att förslaget skulle gå för långt. Särskildt har man darvid klandrat, att det sträckt sig till en genomgripande reform af de kommunala rösträttsförhållandena. Enligt min mening

är denna anmärkning principiellt oriktig, ty så vidt jag förstår måste i och med detsamma som man vill bygga vårt riksdagsskick på en bredare basis och öppna tillträde till Riksdagens kamrar för nya folkelement, som förut varit därifrån utestängda, det vara en bjudande nödvändighet att äfven lämna dem tillfälle att taga del uti de mindre samhällenas, kommunernas lif och verksamhet, att arbeta inom deras beslutande myndigheter och uti deras verkställande nämnder, ty endast genom att för dem öppna denna förskola till offentlig verksamhet kan man hoppas att i dem efter någon tid få dugliga och lämpliga medarbetare inom Riksdagen i stället för hittillsvarande riksdagsmän, som länge pröfvats i offentliga värf. Och det är så mycket nödvändigare detta, som den nya ordning, som här blifvit föreslagen, är af djupt ingripande betydelse därutinnan, att den släpper fram till valurnorna skaror till den omfattning, att de äro större än de gamla väljarnes, nya skaror, som därför lätteligen skulle, om de, berusade af den nya makten, hänsynslöst kastade sig öfver denna makt, åstadkomma en mycket våldsam förvirring i de allmänna angelägenheterna. Men jag vågar hoppas, att kärnan hos vårt folk är så sund, att de nya maktinnehafvarne skola visa den hänsyn, att de förmedla öfvergången genom att icke utestänga från Riksdagen all erfarenhet och all pröfvad duglighet under de första åren, de där taga säte. Om så mot förmodan skulle ske, vore verkligen stora faror förknippade med en sådan reform som den här föreslagna, ty då skulle hela vår riksdagshistoria vara underkastad ett afbrott och våra offentliga arbeten skulle inkastas i en ovisshet och osäkerhet, som kunde medföra oberäkneliga följder. Jag hyser emellertid den säkra förhoppningen, att detta icke skall ske, utan att öfvergången, om också betänkelig, dock skall kunna försiggå på ett någorlunda lugnt sätt. Jag tror också, att den demokratiserade Riksdagen, Första kammaren och Andra kammaren, skall efter någon tid finna sig i de nya förhållandena; i denna Riksdag torde kunna ena sig gamla krafter, hvilka ännu fått vara kvar, och nya krafter, som inträdt där med lif och lust att verka och som i sin ifver och i sin lusta att ändra och nybygga behöfva dämpas af de besinningsfulla och erfarna gamle. Då skall reformen, i stället för att blifva vådlig, blifva lyckosam. Ty den skall på detta sätt åstadkomma en samling af krafter, gamla och unga, af den natur, att den skall kunna bringa fram ett godt arbetsresultat och äfven ingjuta nya förhoppningar hos folket under samlingens gemensamma tecken.

Men om man verkligen vill, att den förhoppningen skall realiseras, får man nogsamman se till, att man icke lätt sinnigt bortkastar alla de stöd, som kunna finnas för en mera stadgad och besinningsfull beståndsdel bibehållande inom Första kammaren. Ty denna kommer just under denna öfvergång att ovillkorligen behöfvas för att jämte en liten minoritet i Andra kammaren upprätt-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
Forts.)

hålla lugnet och verka återhållande gentemot en dådkraft, som otvifvelaktigt kommer att från Andra kammarens nya element utvecklas. Det är därför, som jag ryggar tillbaka för att rycka undan något af de stöd, som äro lämnade kvar för Första kammaren, och det är därför som jag menar. att det skulle vara högst betänkligt att våga sig in på något så klenst motiveradt, som det reservanternas här föreslagit.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag oförändradt, och jag gör det, som jag sagt, i den förvissning, att, om förslaget antages i denna eller därmed jämförlig form — och det kan genomföras med god vilja — det skall kunna bära upp en framtid för vårt folk, som icke blott är präglad af oro och fara, utan äfven kan komma att präglas af samarbete och samling för nationella ändamål till landets lycka och välgång.

Herr Heüman: Jag går genast in i frågans kärnpunkt, och vill då säga ifrån, att jag gärna ser, att både våra hemmansägare och våra arbetare hafva plats äfven i Första kammaren. Och jag är öfvertygad om, att penningens sjunkande värde och de många tillfällena till ökade förvärfskällor, som kulturens utveckling skänker också åt dessa klasser, och de många förtroendeuppdrag, som denna tiden äfven skänker dem, skall göra det möjligt för dessa klasser att på organisk väg och med stöd af det af vår regering framlagda rösträttsförslaget komma in i Första kammaren och då säkert hälsas hit välkomna. Men säger jag detta, ligger också däri, att jag icke skulle vilja se, att våra hemmansägare och arbetare toge plats i Första kammaren på det sätt, att de där ensamma komme att bilda majoritet med undertryckande af andra för landet viktiga intressegrupper. Vi äro ense om, att regeringen gått mycket långt i omskapande af Första kammaren, liksom också däri, att utskottet gått ännu längre. Vi äro äfven ense i det, som är allra viktigast, att båda visligen afvägt, att det bibehålles en karaktärsskillnad mellan kamrarne och således ett tvåkammerssystem, som är en af de förnämsta grundvalarna i vår konstitution och ett af de förnämsta stöden för Sveriges konungamakt.

Man kände en fläkt af tilltalande manlighet, ärlighet och friskhet hos vår regering, när den kom till Riksdagen med ett så ärligt bud utan prutmän, utan plats för kompromiss, och då gaf det yttersta den kunde gifva, utan att rubba författningens grundvalar, och man kände detta som en uppfordran att på allt sätt söka stödja en sådan regering, äfven om dess förslag gick både djupare och längre i demokratisering, än man hade kunnat tänka sig. Hade vi nu för första gången på länge haft en stark och målmedveten konungamakt, som legat i med sitt förslag och icke visat sig villig att falla undan, är det troligt, att en sådan regering också hade fått äran och segern af att i år hafva löst rösträtsfrågan. Men då

rösträttsfrågan sedermera togs om hand icke af vår regering, utan af en dalaman och en tidningsredaktör, som skickade ut order till andra landets tidningsredaktörer att följa dem, hafva vi kommit in i det gamla virrvarret, som ofta varit till olycka för vårt arma land, att få känna saknaden af en Kungl. Maj:ts regering, som vet, hvad den vill, och som genom fasthet och beslutsamhet mången gång kunnat rädda vårt folk från dess hastiga glidning utför. Nu har rösträttsfrågan icke längre hållits uppe på planet att vara frågan om valsättet, utan den har genom förslaget om Tällbergiska tillägget på en gång blifvit en fråga om en fullständig författningsrevision, och detta, såsom utskottet på sid. 287 i sitt betänkande frambåller, en författningsrevision just i den konstitutionellt ömtåliga punkt att förrycka Första kammarens uppgift att uppehålla den nödiga jämvikten mellan regeringen och folket och med detsamma bevara landets mera djupgående intressen, de stora industri-, kultur och försvarsintressena. Ty med de proportionella valens tillhjälp skulle visserligen enligt regeringens och utskottets förslag båda kamrarna hafva demokratiserats och mera än nu fått sin rot i det svenska folkets stora flertal, men genom det Tällbergiska tillägget komma landstingen ganska snart att i Första kammaren insätta bönder, arbetare och folkskollärare — hvilka senare redan till stor del både i Stockholm och på många andra ställen i landsorten hafva mer än 3,000 kronors inkomst, — insätta dessa till ett så öfvervägande flertal i Första kammaren, att landets industri, handel, näringar, försvar och högre bildning ställas i en liten minoritet eller nästan utan målsmän i landets representation. Hvert detta skulle komma att leda hän, synes bäst af utgången af den viktiga omröstningen i onsdags i den så viktiga frågan om svenska flottan, när man jämför röstsiffrorna i båda kamrarna. Likväl skulle detta icke bekymrat mig så mycket, om det här gällt att få in i Första kammaren ett stort flertal af vårt gamla, det där duktiga, själfständiga, jordbesutna bondeståndet, men nu har detta bondestånd till stor del — jag säger blott: till stor del, ty här finnes landet rundt storartade undantag, men till stor del — degenererats af socialistkurtis och tappat bort en god del af sin gamla själfständighet genom den olyckliga, men här i riksdagslifvet så moderna hungern och törsten efter utskottsplatser och efter taburetter, och därför tror jag, att det icke blir till landets lycka att lösa rösträttsfrågan i det Tällbergiska kompromisstecknet, som gör att ingen enda känner sig belåten med lösningen, och att ännu mindre någon går till lösningen af frågan med en enda smula af den hänförelse, som besjälade nationen år 1865.

Men det får dock medgifvas, att det är skillnad mellan då och nu. En skillnad, och den förnämsta, ligger efter min mening däri att vi då hade en statsmannaregering, som icke förde materialismens politik, hvilken föredrager ögonblickets ro framför framtidens

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

ansvar, och som också i kraft af konungens då begagnade grundlagsenliga rätt att själf välja och själf behålla sina statsråd, fick i ro stanna kvar för att väga det ena förslaget mot det andra och så få fram det mest afvägda, det mest genomarbetade, när frågorna voro mogna, i stället för att såsom nu regeringarna växla, ofta halfårsvis, och under denna korta tid nödgas kappköra med hvarandra i fråga om bud och öfverbud. Om, såsom jag hoppas, detta tillstånd snart visar sig omöjligt i Sverige genom att det förde landet i olycka och det därför blir slut, så att vi i stället få regeringar, som icke släppa statsrodret ifrån sig för ett tillfälligt nederlag, som i själfva verket blott är en väg till verklig slutlig seger, då skall man icke komma att sätta i fråga som nu att trumfa igenom ett valsätt på bekostnad af själfva grundvalarna i vår författning, utan att åtminstone hafva noga öfvervägt, hvilken motvikt man vill sätta i stället.

Jag kan icke föreställa mig, att en författningsrevision, jämförlik med den Tällbergiska, skulle kunna ifrågakomma i något annat land, utan att man först hade noggrant vägt mot hvarandra förslagets debet och kredit. Men här bjuder man oss Tällbergiska tillägget eller delar däraf utan att på något sätt hafva statistiskt bearbetat detta förslag eller hafva däremot vägt andra förslag, som kunde sättas i stället, när det är fråga om författningsrevision i lika fullständigt demokratisk anda. Och detta bjuder man, fastän både regeringen i sitt förslag har varnat för att rubba författningsens grundval, tvåkammar-systemet, och fastän utskottets majoritet uttryckligen varnar direkt för det Tällbergiska förslaget och blott en reservation af tre andrakammarledamöter upptager det såsom sitt förslag och en annan reservation från Första kammaren upptager en del däraf som sitt. Nu har det sagts här från förslagets vännere: ja, vi kunna gärna medgifva, att det är ett stort offer det innebär för Första kammaren. Jag förstår lika litet som herr Trygger, hvad det menas med »ett stort offer för Första kammaren». Jag kan förstå talet om att genomförandet af det nya representationsskicket skulle vara ett stort offer för ridderskapet och adeln år 1865 och föregående år, när författningsstriden då pågick, ty då gällde det för detta stånd att offra sin ställning som stånd. Men hvad offerar Första kammaren? Vi må upplösas i morgon, och vi må afskedas af landstingen. Det betyder ingenting. Men hvad som betyder något här, det är fosterlandet. Det är således icke fråga om, huruvida det är något offer för Första kammaren, utan det är fråga om, huruvida det kan vara lyckligt och väl för landet.

Jag skall tillägga i detta sammanhang, att man säger, att det är taktiskt klokt att taga detta, enär frågan då kan lösas i år, ty man vet, att stämningen är sådan i Andra kammaren, att, om man tager till att börja med en del af Tällbergiska tillägget här, går

hela Tällbergiska tillägget + regeringens förslag i Andra kammaren. Hur vet man detta? Ingen af dem jag frågat i Andra kammaren vet ännu, hurudan utgången där blir, men så mycket veta vi, att redan en timme efter det Andra kammarens sammanträde började i förmiddags, efter herr Staaffs yttrande där, två gått öfver af dem, som förut ansett sig förpliktade att rösta för Tällbergiska tillägget, enär de funnit sig öfvertygade af herr Staaffs föredrag. Jag vet ej, om flere gått öfver i kväll. Men jag tror ej, att sådant borgar för, att den taktik som föreslås är riktig. Och, mina herrar, hvad hafven I då gjort? Lockats att binda eder vid något, som kanske aldrig blir infriadt med det villkor, under hvilket löftet gafs.

Skulle Första kammaren taga regeringens förslag oförändradt och Andra kammaren taga utskottets förslag med Tällbergiska tillägget, kan väl ingen förneka, att Riksdagen ändå i princip erkänt Kungl. Maj:ts förslag, och då kan jag icke förstå annat, än att regeringen både kan och bör sitta kvar i ro och komma tillbaka nästa riksdag, icke med ett förslag, som Stockholms Dagblad fört ut öfver landet, utan med ett förslag, som regeringen hunnit genomarbета och gifva en lika grundlig bearbetning som sitt eget förslag i år, och så komma tillbaka med detta eller med ett genomarbetadt Tällbergsförslag med garantier för att åtminstone en tredjedel af Första kammarens platser reserveras genom gruppval eller på annat sätt för tillgodoseende af de stora intressen, andliga och materiella, vetenskap, industri och näringar, som icke kunna vara tillräckligt representerade genom våra hemmansägare och arbetare, om de blifva majoritet i Första kammaren. Och skall då folket till slut gå till val, så vet det åtminstone, hvad det gäller, när det skall gå till detta val, i stället för att nu proportionalismen skulle tvingas igenom förmedelst mutor åt hederliga bönder i landstingen, mutor, om hvilka man ej undersökt, huru de skola verka just på jämviktsläget mellan konungamakten och Riksdagen, liksom ej heller på landets stora intressen, bildnings- och försvarsintressena.

Jag medgifver, att, när jag tänker mig, att en sådan regering, som i hufvudsak fått sitt förslag godkänt, skall sitta kvar och i lugn och ro utarbета det Tällbergiska författningsförslaget eller andra förslag, som därmed stå i sammanhang, jag utgår från förutsättningen af att vi skulle hafva en målmedveten och stark regering, som verkligen kan samla vårt folk. Ty, säga hvad man vill, svenska folket har alltid fylkat sig om en regering, som verkligen regerat och vetat hvad den velat och förstätt att föra detta igenom, förstätt att upprätthålla respekt för lagarne och samhällsordningen, men Sverige har aldrig mått väl i sådana tider, då kompromisspolitik och räddhåga för morgondagen varit högsta kursen för dagen. Då jag ännu tror på mitt förnedrade fosterlands räddning, följer häraf, att jag tror på möjligheten att få sådana fasta, målmedvetna regeringar, och jag vägar också tro, att den regering vi

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

hafva trots svaghetsögonblicket i förmiddags sitter inne med sådan kraft, att den kan föra denna fråga igenom, om den får det stöd af Första kammaren, som ligger däri, att Första kammaren samlas omkring det manliga, friska, väl genomtänkta regeringsförslag, som ligger som grundval för utskottets förslag. Och jag ber därför, herr greffe och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr vice talmannen: Då jag vid behandlingen i utskottet af nu ifrågasvarande punkt icke kunde sluta mig till den sida, som ville förorda arfvode till Första Kammaren, berodde det på den farhåga, som jag hyste och som jag i dag hört vara från så många håll delad, att genom införande af arfvode till Första Kam-maren denna skulle erhålla en karaktär, väsentligt skiljande sig från hvad som med tvåkammerssystemet, med Kammarens uppgift varit afsedd och som i sig bl. a. innebär, att Första Kammaren skall vara en motvikt mot sträfvanden i Andra Kammaren, som framföras i syfte att tillgodogöra uppgifter, spørsmål, som mera hafva sin grund i tillfälliga stämningar än i moget öfvervägande af de konsekvenser, som ett bifall till framkomna förslag kunnat föra med sig, och äfven på min fruktan, att lönade uppdrag till Första Kammaren skulle efter hand likställa Första Kammaren med Andra Kam-maren och Kammaren sålunda upphöra att vara den lugna, kontrollerande kraft, som med dess inordnande i konstitutionen har varit afsedt.

Nu säges det, att med den demokratisering, som i öfrigt är ifrågasatt, det är en gifven följd, att det måste beredas inflytande i Första Kammaren, åt de mindre inkomsttagarne. Ja, däremot är ju ingenting att erinra, om det kan ske utan förryckande af grunderna för tvåkammerssystemet, men skall det ske på bekostnad af principen för Första Kammarens tillvaro och funktioner då ter sig saken helt annorlunda. Det lär väl för öfrigt icke kunna bestridas, att med det nuvarande jämförelsevis låga penningvärdet en inkomst af 4,000 kronor betecknar en förmögenhetsgräns, som väsentligt skiljer sig från den, som var afsedd vid det nya representations-skicketets införande, och att i den delen sålunda intet står i vägen för Första Kammarens demokratisering.

Nåväl, då säges, att just denna skiljaktighet i penningvärdet förr och nu bekräftar nödvändigheten af arfvodes införande i Första Kam-maren. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten vid det kända förhållandet, att för en stor del af Första Kammarens ledamöter det förvisso för närvarande är och tillförene säkerligen har varit förenadt med uppoffringar såväl af ekonomisk som af annan art att påtaga sig de dem gifna mandaten. De hafva likväl gjort detta med hänsyn till det lämnade uppdragets stora innebörd, af plikt. Man lär väl få antaga, att samma offervillighet kommer

att förefinnas, om valbarheten utsträcker till vidare kretsar än nu. Och kan det ej befaras att denna arfvodesteori, omsatt i praktiken, kommer att gå i den riktning, som jag antydt, nämligen att den till sist beröfvar Första kammaren dess inflytande, dess ställning, arbetar fram ett enkammarsystem?

Efter min uppfattning vore den faran likväl mindre, om man kunde vidmakthålla valbarhetscensus därhän, att de ekonomiska underlagen och de på desamma hvilande betingelserna fortfarande komme att väsentligt skilja sig från hvarandra kamrarna emellan. Men kan man verkligen få hoppas och tro, att detta är möjligt? Kan man tänka sig, att en sådan valbarhetscensus kan bevaras åt Första Kammaren? Ja, för min del vågar jag tro, att den positionen kan bibehållas, om Första Kammaren själfständigt och utan tvekan söker att bevara den plats, som är Kammaren gifven i konstitutionen, om Kammaren följer med och tager hänsyn till tidens tecken och utveckling och arbetar därefter.

Det var också under denna förhoppning, kanske förvissning, att Första Kammaren nu och framdeles skulle intaga en fast ställning i denna vitalfråga, som jag lyssnade till det inom särskilda utskottet gifna, så mycket omtalade förslaget, eller rättare uppslaget till förhandling mellan några delegerade från de olika meningsgrupperna, hvarigenom arbetet skulle kunna lättare framföras. En ärad ledamot af utskottet har under förmiddagen med ogillande karakteriserat dessa förhandlingar som en »kurragömmapolitik». Jag fattade nästan hans yttrande så att denna förebräelse riktade sig mot utskottets ordförande, men kanske tager jag miste. Det borde åtminstone vara så. Ty den ärade ledamoten — han mer än de flesta af utskottets ledamöter, men äfven dessa — lär dock vara fullt medveten om hvarför det blef, som han behagade kalla det, en »kurragömmapolitik». Förutsättningarna för förhandlingarna eller rättare uppslaget voro, att de skulle hållas hemliga, om de ej ledde till resultat. Priset var för alla parter högt, men målet var också stort. Det gällde att i samlingens, i enighetens tecken med uppoffrande från motsatta sidor af skilda uppfattningar söka komma till ett resultat, en uppgörelse, som kunde leda till nedläggande af den upprifvande strid, som härjar och ödelägger landet, som förtar dess lifskraft, dess lifsmod, dess lifslust. Det var ett stort ansvar gentemot sina kommittenter, som ledamöterna från denna kammare påtogo sig under dessa allvarliga dagar. De kände det också djupt och tungt. Hade enighet vunnits, vågar jag tro, att absolution blifvit gifven. Men för-
eningstråden brast, det finnes ju en gräns för allting här i världen. Kanske kan den återknytas, kanske kan samförstånd ännu vinnas, uppgörelse träffas; efter min mening dock ej i denna instans, men väl i den slutliga behandlingen. Det är beklagligt och bekymmersamt, att förhandlingar i stora frågor som dessa ej kunna

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
Forts.)

ske öppet, mera rättfram. Jag ger min ärade länskamrat fullkomligt rätt därutinnan, men han torde med sin långa erfarenhet från riksdagsarbetet mer än de flesta af oss vara underkunnig om att det dess värre är på detta sätt, som stora frågor lösas i Riksdagen, och att Första Kammarens värdighet, som han också talade om, icke kan förändra eller förbättra den saken. För min del tror jag ännu på möjligheten af en lösning af den stora frågan vid denna Riksdag, men nödgas i detta stadium fortfarande yrka afslag å reservanternas förslag och bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern Lindman: I sitt första yttrande på förmiddagen i dag sade herr vice talmannen, att han ej kunde undertrycka en förundran däröfver att regeringen frångår sin egen ståndpunkt och att han ej förstode detta sätt att regera, där man underbjuder sig själf. En annan talare, herr Aaby Ericsson, sade, att regeringen utan strid öfvergifvit sin position. Men som militär borde dock herr Aaby Ericsson veta, att man understundom kan utan att släppa målet ur sikte öfvergifva en position för att intaga en annan. Till mig personligen har man yttrat: »tänker Ni icke på historiens dom? Den domen skall komma att tungt drabba».

Ja, mina herrar, då jag för ungefär ett år sedan mottog det ansvarsfulla uppdraget att bilda en regering, kände jag fullt väl det ansvar, som jag därigenom tog på mig. Väl visste jag, att detta uppdrag lades på svaga skuldror, men icke ett ögonblick tvekade jag att underkasta mig historiens dom. Den domen är i hvarje fall rättvisare än samtidens, och vi äro *alla* underkastade densamma.

Kungl. Maj:t har för Riksdagen framlagt ett förslag till lösning af rösträttsfrågan. Förslaget har behandlats af ett *hemligt* utskott. Under det utskottsarbetet pågick, var det ju helt naturligt, att regeringen icke kunde åtgöra något i saken. Men sedan utskottets betänkande framlagts och det visat sig, att enighet i utskottet icke kunnat vinnas, utan att tvärtom meningarna gått fullständigt isär, i det att icke mindre än 6 olika meningar uppstått, anser jag det vara regeringens både rätt och plikt att träda fram och säga sin uppfattning om situationen. Hvar och en, mina herrar, i denna kammare vet, att rösträttsfrågan kan icke nu lösas oförändradt på sätt utskottet föreslagit. Hvarför då begära, att regeringen skall ensam stå kvar på den gamla ståndpunkten? Vill man, att regeringen skall sitta som en stum åskådare och se, huru kamrarna tvista om lösningen? Vill man detta, då regeringen själf är öfvertygad om att man icke kan erhålla någon bättre lösning än den, som kan vinnas i år? Icke tror jag, att denna kammare skulle ause en regering, som så gör, för stark och målmedveten samt genomträngd af känslan af sitt ansvar. Men jag förmodar,

att ibland dem, som uttala sitt pæreat öfver regeringen, därför att den förklarar sig acceptera — märk väl, icke ett nytt förslag utan i hufvudsak sitt eget förslag med ett tillägg — och bland dem, som med bifall hälsa dessa pæreatrop, det skall finnas män, som därest den nuvarande regeringen afgår i brist på Riksdagens förtroende, äro beredda att om Konungen kallar dem till sitt rådsbord, bilda en regering, så fast och målmedveten, som t. ex. herr Heüman uttalade, och som bättre än den nuvarande förstår regeringskonsten. Efter det recept som i dag här gifvits skulle kanske konsten icke vara så stor. Enligt uttalanden af herr vice talmanen och andra skulle den bestå däri, att regeringen sutte med armarna i kors och väntade på hvad Riksdagen beslutade.

Herr Rettig yttrade på förmiddagen, att, om regeringen från början varit med om de ifrågavarande tillägen till sitt förslag, hade den nog icke gått så långt ned i den kommunala röstskalan. Andock slutade herr Rettig med att tillstyrka utskottets förslag, hvilket skär djupare ned i röstskalan än regeringsförslaget, och det oaktadt frågan om ytterligare tillägg *nu* är uppe. Det synes mig af den anledningen, som om herr Rettig borde med sin anmärkning ha vändt sig till annat håll, ty när nedsättningen af röstskalan var före i utskottet var frågan om arvode och census också aktuell, åtminstone har man af tidningarna hört, att så varit fallet. Jag hade förstått herr Rettig bättre, om han slutat med att instämma med herr Benedicks, som yrkade afslag å alltsammans.

Herr Trygger anmärkte, att jag i mitt förra anförande sagt, att för en riksdagsmans handlingsätt finnes icke något annat rättensnöre än hans egen öfvertygelse om det som är rätt. Det sade jag också, men herr Trygger tillade, att jag likväl begått den inkonsekvensen att vädja till kammaren i ett visst syfte. Denna vädjan skulle således innebära ett försök att förmå kammarens ledamöter att icke *följa* sin öfvertygelse. Nej ingalunda, det var att försöka *bibringa* dem af kammarens ledamöter, som tänkte anorlunda än jag, min öfvertygelse. Jag förmodar, att herr Trygger afsåg detsamma med sitt eget yttrande och att de öfriga kammarens ledamöter, som i dag här uppträdt, haft samma afsikt. Vore det icke fallet, så förstår jag verkligen icke, hvarför man uppträder och talar i kammaren.

Grefve Douglas sade, att regeringen tagit sitt förslag tillbaka och att den ej vidare tillmåter något af allt det, den utarbetat, något som helst vitsord. Nej, det är visst icke fallet; regeringen håller fortfarande på sitt förslag, men det har förut sagts, att regeringen är beredd att acceptera ett tillägg till samma förslag. Det skulle vara af mycket stort intresse att få höra, huru de, som i likhet med grefve Douglas anse, att det icke betyder så mycket, om rösträttsfrågan faller i år, vilja se den löst ett annat år. Skulle

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

man möjligen kunna spåra den lösningen i den antydan grefve Douglas gjorde om att det ej är så klart inom nationen ännu, om den vill hafva majoritetsval eller proportionella val? Mina herrar, det kräfvades mången gång mod att stå orubbligt fast vid sitt eget förslag, men understundom kan modet förbytas i hallstarrighet, och då är det fara för att klokheten försvinner. Såvidt jag kan öfverblicka ställningar och förhållanden, finnas goda utsikter för att rösträttsfrågan varder löst, om moderation visas på alla håll och eftergifter göras mot olika tänkande. Är det icke då regeringens plikt att söka medverka till en sådan lösning i den mån på regeringen ankommer? Jag tror, mina herrar, att det kräfvades större mod att i denna kammare, där mången finnes, vid hvilken jag är bunden med aktningens, förtroendets och vänskapens band, uppträda och uttala en mening, som jag hör ogillas af många. Ytterst, mina herrar, är det dock ens egen öfvertygelse, som skall leda ens eget handlingsätt. Det är i känslan däraf och af vikten utaf att rösträttsfrågans lösning icke längre uppskjutes, som regeringen vill tillstyrka Regenten att antaga ett tillägg till utskottets förslag. Jag anser det vara lyckligast, om kammaren fattar sitt beslut på det sätt, att en lösning i år möjliggöres.

Herr Lindgren: Jag skall fatta mig helt kort och icke upp-
repa några af de tankar, som redan förut äro uttalade. Jag skall sålunda alldeles icke ingå på någon närmare analys af den föreliggande frågan utan endast angifva en kort motivering för den ståndpunkt, till hvilken jag efter mödosamt och noggrant öfvervägande slutligen kommit.

Då i början af riksdagen Kungl. Maj:ts förslag kom oss till handa, tyckte jag liksom de flesta andra, att det var mycket långt gående. Men jag tvekade icke länge att ansluta mig till detsamma och uttalade äfven detta och det väsentligen på den grund, att förslaget upptog det proportionella valsättet, som jag i likhet med många, ja alla, anser vara rättvist och rättfärdigt. Och jag tror, att en rättvis grund är en god grund att bygga en byggnad på. Vidare rörde icke Kungl. Maj:ts förslag vid Första kammaren på sådant sätt, att kammaren därigenom skulle komma att förlora den särskilda karaktär, som ett öfverhus bör äga, hvarom åtskilligt här redan uttalats. Men så släpptes den Tällbergska bacillen ut och den fann strax en tjänlig jordmån. Huru långt dess utbredning sedan fortskridit, ha vi hört och sett i dag. Den jäsningsprocess, som denna mikrob åstadkommit, är mycket mäktig och jag tror icke att något medel ännu är upptäckt, som kan afstanna eller afbryta denna jäsnings, utan den går nog sin gifna gång och tar sina konsekvenser med sig.

Att en person med min åskådning ställer sig betänksam mot detta förslag, faller af sig själf, ty det sänker oafvisligt Första

kammarens nivå i det att det med nödvändighet medför en ned-sättning af den omfattande insikt, den besinningsfulla själfständighet och den offervillighet för fosterlandet, som böra utmärka ett öfverhus.

Jag skulle sålunda vara icke blott benägen utan tvungen att i min mån motsätta mig detta förslag och skulle utan tvifvel göra det, om jag hade aldrig så liten skynt af den frimodiga tro, som herr Heüman nyss utvecklade och som jag afundas honom. Men jag har det icke. Jag har i min hand en liten broschyr, som jag fick i går och heter »I utförsbacken, eller hur det går ett folk under en slapp styrelse». De af herrarna, som läst densamma, instämna, antager jag, med mig däri, att den innehåller sanning på hvarje rad. Då emellertid nu förhållandena äro sådana och en enskild ledamot i kammaren eller Riksdagen i en sådan fråga som denna icke kan gå den väg han ville, så är intet annat att göra än att på grund af den öfvertygelse, som man kunnat skaffa sig, gå den väg, som medför det bästa möjliga resultat i situationen för ögonblicket eller, kanske rättare sagdt, gör minsta skadan. Jag frågar nu: om Första kammaren förhindrar en lösning af rösträttsfrågan i dag, hvad skall då följden blifva? Svaret på denna fråga framgår af svaren på efterföljande frågor: Hvad stöd har Första kammaren, som alltid plikttroget och lojalt värnat om konungamakten, att vänta från det hållet? Hvad har Första kam-maren för stöd hos en regering, som hvart år ombytes och som flyter med allt annat, som flyter? Hvad har kammaren för stöd i den allmänna opinionen, denna kammare, som blifvit under årtal så misshandlad både från vårt närmaste grannskap och framför allt i pressen; liksom flerstädes eljest? Hvad hafva vi för stöd där?

Vi skulle väl närmast, när vi tala om ett stöd, lita till våra bundsförvanter, våra vänner där inne i Andra kammaren. Huru förhåller det sig med dem? Det Tällbergiska förslaget torde för dem hafva varit ganska angenämt. Det öppnar en bekväm väg in i Första kammaren, och det är ett slags ödets ironi eller tragik i det förhållandet, att det just är våra vänner där inne, som komma att låta oss gå ut för att själfva träda in.

Jag för min del ser ingen möjlighet för Första kammaren att behålla sin nuvarande position. Vi kunna säga nej i dag, men oss oåtsporda går saken sin väg fram. Om jag såge någon liten skynt till möjlighet härvidlag, så skulle jag icke släppa densamma, ty jag är hvarken rädd eller klenmodig, men människan får underkasta sig de förhållanden, under hvilka hon lefver. Man förstår icke mer än hvad som är möjligt här på jorden.

Det har funnits ögonblick, då jag varit djupt bedröfvad och jag är det delvis ännu därför, att jag ser en fara i den nya ordningen. Hvad som emellertid i någon mån skulle kunna trösta mig eller ingifva mig något hopp, det är att våra invandrande vänner från Andra kammaren äro landtmän med konservativt

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

kynde, och den nedsättning i Första kammarens nivå, som jag beklagar, på den är det deras uppgift att så småningom råda bot. De kunna det, om de vilja; nämligen på det sättet, att de, som för närvarande äro herrar i landstingen och som äfven i framtiden, efter hvad jag hoppas, skola blifva det, icke utesluta hvarje element af den kvalifikation, som Första kammaren behöfver och för närvarande innehar. De hafva med god vilja möjlighet att i kammaren insätta folk, som på olika gebit äro sakkunniga, så att därigenom vetenskap, kultur och fosterlandets lifsangägenheter icke absolut behöfva löpa fara. En viss fara löpa de och en ganska stor, men det finnes ingen annan utväg, såvidt jag kan se. Första kammaren saknar all möjlighet att hålla sig fast vid sin ståndpunkt, ty med eller mot vår vilja går det efter mitt förmenande i den riktning jag antydtt. Ty denna nya tanke, som nu har bemäktigat sig våra vänner där inne, den kommer att bära frukt, och det äro vi i vår isolerade ställning icke mäktiga att afvända.

Då saken efter mitt förmenande ligger så, kan jag egentligen icke inse, att det är mycket att öfverväga om. Jag anser, att under sådana förhållanden kan det vara lika ärofult för Första kammaren samt lika modigt och öfverensstämmande med vår själfkänsla, att vi under detta tryck redan nu taga hvad vi icke kunna afvärja. Hvad census beträffar, hoppas jag, att ett tillmötesgående i fråga om arfvodet, om det kommer från denna kammare, skall hafva den verkan, att vederbörande besinna sig och att censusnedsättningen stannar vid den gräns, som för en sammanjämkning är rimlig. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Tamm, Hugo: Herr grefve och talman, mina herrar! Man kan ju icke undgå att känna, att vi i detta ögonblick stå inför en fråga, som djupt måste komma att ingripa i vårt lands kommande öden. Men därför är det äfven nödvändigt, att när man går till denna frågas lösning, man väl aktar sig för att den får blifva en känslosak och ännu mindre en partifråga utan den måste med kallt hufvud och lugn besinning öfvervägas. Denna fråga har för öfrigt så länge hållit vårt lands befolkning i oro och har nu, såvidt jag kan se, kommit till den punkten, att svenska folkets samhällsbevarande element kräfva dess lösning och knappast någonsin torde utsikten att få den löst varit så stor som i dag.

Ett är klart, att rösträttfrågans lösning måste ske på den *allmänna* rösträttens grundval. När jag för min del säger detta, så sker det ingalunda af det skäl, som en talare anförde, att jag skulle vara trött i kampen — nej! Viker jag då för ett kraf? Jag vågar äfven svara nej på den frågan. Tror jag då, spörjer man, att de, som nu kallas fram, besitta *större* kvalifikationer att sköta landets öden, *större* kunskaper, *större* erfarenhet än som står att finna hos

dem, som hittills haft ledningen af landets öden sig anförtrodd? Jag svarar åter nej. Men en sak tror jag och det är den, att för ett litet folk i synnerhet är det af allra största vikt att samla *alla* sina krafter till samverkan för landets utveckling, och jag vet icke, efter min erfarenhet, något starkare medel att hos en personlighet väcka den kraft, som finnes inom honom, än just *ansvarskänsla* han växer då med ansvaret under *en* förutsättning och det är att hos den personligheten, hos den nationen finnes någon verkligt *dugande* kraft. Finnes den icke, mina herrar, då hjälper hvarken det ena eller det andra; den individen och den nationen blifva utkastade såsom det odugliga saltet.

Men detta är min grund, hvarför jag anser att den allmänna rösträtten bör införas, och risken är jag redo att taga. Men *ett* bör man därvid tillse och det är, att den allmänna rösträtten icke anordnas på ett lösligt sätt, utan man måste söka att sörja för att också denna samma ansvarskänsla *hålles lefvande* och kraftig. Och i detta afseende anser jag för min del, att just proportionalismen är den starka insatsen, ty den sätter vid sidan af de många, som komma att dominera, representanter för andra samhällsklasser, andra intressen, annan utbildning, annan erfarenhet och annan syn på tingen, och det är just i den kombinationen, som jag anser att styrkan ligger.

Ro och frid får man icke vänta och jag vill nu visst icke förneka, mina herrar, att äfven jag förutser för vår nation och vårt folk stora faror och stora strider. Sådana kunna aldrig undvikas. Men man måste visserligen akta sig för att ringakta dem, men ej heller öfverdrifvet frukta dem. Äfven jag hade funnit det mycket önskligt, om denna maktöfverflyttning från det gamla till det nya hade kunnat ske såsom en mera organisk växt och icke i ett så raskt tempo, som de kungl. förslagen onekligen innebära. Jag förstår nu för min del mycket väl, att det är många inom denna kammare och många utom densamma, hvilka hysa stora betänkligheter mot de Kungl. förslag, som nu ligga till bas och grund för rösträttens omdaning, och därför väcker det ingalunda någon förvåning hos mig, att dessa personer äro redo att mot de Kungl. propositionerna sätta sitt nej — dock under den förutsättningen att man tror sig kunna genom sitt nej vinna något verkligen bättre. Detta förstår jag. Allt sammans därvid hänger hufvudsakligen på hvad tro man har till den proportionella valmetodens samhällsbevarande verkan.

Hvad jag däremot icke förstår, det är att, sedan man gått in på de kungl. förslagen, man då skall hysa en sådan panisk förskräckelse för arfvoden till Första kammaren. Denna ställning kan jag möjligen fatta hos herr Trygger, hvilken i fjor visade, att äfven han lät sig påverkas af tidsomständigheterna och lika oförmodadt som för oss kärkommet kastade om från den starka ställning, han

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m. (Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten
m. m.
(Forts.)

intagit för majoritetsvalen, till de proportionella valen. Jag har dock svårare att förstå, huru grefve Wachtmeister, en erfaren statsman, kunnat här förklara, att icke heller han anser, att detta arfvode till Första kammaren, som nu är föreslaget, följer som en helt naturlig konsekvens af det kungl. förslaget. När man nu vill till så breda lager, som här äro i fråga, utsträcka rösträtten till Första kammaren, kan det ju icke förnekas, att man bjuder dem stenar i stället för bröd, om man säger till dem: Eder rätt inskränkes till att *välja* på ett begränsadt antal personer, men Ni får icke välja sådana bland Eder själfva, som Ni anser närmast representera edra intressen, ty de kunna helt enkelt icke antaga val till Första kammaren. Det är sant, som herr vice talmannen sade, att 4,000 kronor äro nu mindre värda än förr, men det är lika sant, att det är förenadt med betydligt större utgifter för en person att nu ligga vid riksdagen, än det någonsin förut varit. Industrien och annan verksamhet inom privatlivet hafva äfven numera så utbildat sig, att många af dem, som förr kunde taga sin tid ledig, nu äro af egna eller andras affärer för upptagna för att kunna vistas vid riksdagen. Därför blir efter min mening detta förslag att utsträcka rösträtten till Första kammaren, utan införande af arfvoden — det blir en fiktion och i dessa frågor äro fiktioner mycket snart omkullkastade, hvadan man här skulle mycket snart få motse en förändring.

Yrkandena på afslag å herr Olof Jonssons reservation hafva stödt sig på för mig ganska egendomliga grunder. Det har gång på gång anförts, att genom införande af arfvoden skulle hela grunden för Första kammarens omläggning skadas, skakas, förstöras. Jag finner det vara klart, att alla de, som hylla denna åsikt, måste vara logiskt bundna att icke under några omständigheter antaga arfvodet, således icke ens om detta framkommer såsom ett sammanjämningsförslag. Då frågar jag Eder, mine herrar, som stå på den åsikten: Är *det* verkligen Eder mening? Är det verkligen dessas mening, som nu hafva stödt sitt afslagsyrkande på den grunden, att, trots de bestämda uttalandena efter en eventuel sammanjämkning, acceptera den position, man nu förklarar omöjlig eller förkasta sammanjämkningen? och *möjligt att vidhålla den åsikten?* Eller anse herrarna, att det är värdigare att i stället för att taga det, som man i sitt inre är beredd taga, tvingas till att böja sig till tagandet? Jag förstår och känner så väl, huru det dallrar i hvarje ädelt sinne, när man hör sådana yttranden som särskildt det af herr Trygger, att här står jag och jag viker icke. Det är manligt, det är stort, när det gäller en själf endast; mig själf har jag rätt att offra. Men jag är icke lika säker, att det är min plikt att intaga denna heroiska ställning, när jag är satt att försvara andras intressen och när jag står som representant för dessa. Då blir frågan en annan: *gagnar jag med denna min ståndaktighet*

dessa intressen eller är det min plikt att för dem med personlig själfuppoffring göra af det närvarande det bästa möjliga.

Jag hörde ett yttrande af major Ericsson; det var detta: huru skall det gå, om man skall tänka på konsekvenserna, när man fattar beslut? Jag anser å min sida, att detta just precis är hvad det är vår skyldighet att göra. Åtminstone så långt vår inskränkta blick sträcker sig är det vår plikt att öfverväga, hvilka konsekvenserna äro af de beslut vi fatta.

Jag vill då göra herrarne den frågan: hvad är verkligen herrarnes tro, att konsekvenserna blifva, om frågan faller? Hvar och en har rätt och har plikt att besvara den frågan. Jag kan endast besvara den för mig själf, och det svaret blir, att faller frågan i år, så är det efter min öfvertygelse alldeles säkert, att icke kommer den att läggas fram för Första Kammaran i ett mera förmånligt läge, än den ligger i dag. Och jag vågar för min del icke att taga på mig ansvaret att låta denna fråga, såvidt på mig beror, ånyo falla ut i det ovissa och obestämda. Den som har mod därtill må göra det; jag har det för min del icke. Min innerliga öfvertygelse är den, att det vi kunna göra nu och det enda vi kunna göra nu, det är att antaga ett bifall till herr Olof Jonssons reservation.

Men då jag gör detta, så gör jag det under den uttryckliga förutsättningen, att rösträttsförslagen skola hvilat på proportionalistisk grund. Faller den grunden bort, då har också för mig bortfallit förutsättningen för att antaga ens de kungl. förslagen. Då må de som orsakat frågans fall taga den upp, då må de stånda ansvaret. Jag för min del kan det icke; och därför, herr talman, anhåller jag om bifall till herr Olof Jonssons reservation.

I detta anförande instämde herrar *Afzelius, Almgren, Björklund, Ekströmer, Grundberg* och *Kinberg*.

Då ytterligare tio talare begärt ordet i föreliggande fråga, beslöts, på hemställan af herr talmannen, att den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

På hemställan af herr talmannen beslöts, att på föredragningslistan till morgondagens sammanträde skulle sättas främst de under dagen första gången bordlagda ärendena och sist de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaran åtskildes kl. 10,49 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)